

Аномалія
Андрій Новік

Гамбург, наші дні. Науковця Александра Бунге знаходять мертвим у власному кабінеті. Він був одним з учасників експериментів з виявлення гравітаційної аномалії в кристалах. Агент спецслужби Маркус Бруннер починає розслідування. Тим часом українці Остап, Віталій, Ян та Марта прилітають в Марокко на відпочинок. Під час екскурсії вони опиняються в моторошній ДТП. Це було так дивно, наче водії випали з реальності на кілька секунд. Остап розуміє, що відбувається щось незвичайне. А потім він зустрічає Аміру – дівчинку, яка вижила після тієї ДТП. І стала інакшою... Тепер на неї розпочато полювання. Аміра якось пов'язана зі смертю науковця Бунге. Бруннер хоче знайти дівчинку. Бо вона – ключ до катастрофи...

Андрій Новік

Аномалія

Люди здатні змінювати історію десь так само, як птахи – небо. Вони просто прокладають на ній скороминуші візерунки.

Террі Пратчетт. Морт[1 – Переклад О. Любарської.]

© Новіков А. В., 2019

© Depositphotos.com / antonel, kayahizir.yandex.com, обкладинка, 2020

© Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2020

© Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2020

Частина 1

Розділ 1

19 червня 2017 року

Гамбург, Німеччина

– Ерсель! – Леон Губер схвильовано торкався верхнього гудзика свого білого халата.

Лаборантка швидко підбігла до професора. Низькоросла, із коротким волоссям нафтового відтінку. Вона пильно споглядала за професором, поки він, стоячи навпроти білої дошки, вивчав виписану фіолетовим маркером формулу. Колір безумства – саме так цей колір називав Леон Губер, для якого наука стояла на одному щаблі із високим мистецтвом. У кріолабораторіях Губер ніби зазирає світові під спідницю і охарактеризовував його еротичні нюанси без хтивого підґрунтя. Він кожен цифру перетворював на музичну ноту, а графіки – на сюрреалістичні картини. Більшість колег не розуміла цих його порівнянь науки із мистецтвом, особливо чудернацьку «необхідність» присутності теології або релігії – як кому – у досліджах. Однак професор не зважав ні на що. «Наука і є Богом», – казав він. Електрони, фотони світла, гравітація, чорні діри, мідь, вода – усе це Бог, адже за їх відсутності відсутнє і саме життя. Дрібні частинки, з яких складається світ, претендують на ім'я справжнього божества. А відсьогодні Губер став ще на крок ближче до пізнання незвіданого.

Ерсель Кауфман на мить затримала погляд на його короткій борідці, а згодом зважилась зазирнути у глибокі сірі очі. Заплямоване втомою обличчя, попри вік, не втрачало шарму.

Ерсель Кауфман тримала теку із документами напоготів. Промайнуло кілька секунд, перш ніж професор відволікся від своїх думок і звернув увагу на лаборантку. Як і більшість працівників команди, Ерсель офіційно вважалась підлеглою Губера, але він терпіти не міг офіціозу, ба навіть більше – вважав усіх однаково рівними.

– Дай-но мені ще раз характеристику нашого кристала.

Жінка поспішно передала йому теку із зображеннями структури фосфіду ніобію[2 – Фосфід ніобію (NbP) – темно-сірий кристал, який складається із об'єднання металу ніобію та фосфору. (Тут і далі прим. авт.)]. Ще з двадцятих років минулого століття вчені полювали на ферміони Вейля[3 – Ферміони Вейля, або квазічастинки Вейля – електрони, в яких відсутня маса та взаємодія між собою, однак наявна підвищена рухливість. У лабораторних умовах проявляються у збудженні внутрішньої решітки кристалу, крізь який проходять електромагнітні промені. Щоб знайти ці частинки, необхідне надзвичайно точне підлаштування хімічного складу матеріалу. На відміну від електронів, вони не схильні до зворотного розсіювання, при якому частка наштовхується на перешкоду та втрачається для струму – ферміони Вейля або проходять, або обтікають її, через що здатні призвести до появи надшвидкісної електроніки.], намагаючись створити частинку певного виду симетрії з відсутньою масою. Тепер, коли один із цих напівметалів був зовсім поряд, професора Губера охоплювало приємне хвилювання. Він добре усвідомлював, що його відкриття дасть неабиякі можливості ученим усього світу.

- Усе готово? - запитав професор.

- Давно, - Ерсель засяяла широю юною усмішкою. Науковиця Дрезденського інституту досліджень твердого тіла та матеріалів Лейбніца, якій от-от мало виповнитись тридцять, нагадувала професорові чорну діру - загадкова, однак притягує до себе все у радіусі Всесвіту.

- Чекаємо, доки ви скеруєте вимірювання термоелектричного транспорту.

- Гм.

«Це аномалія, - лиш губами промовив він, - у всіх сенсах аномалія».

- Думаєш, вийде? - професор востаннє запитально звів брову та кивнув у бік дошки.

- Звісно! Це ж давно підтверджено теоретично. Не бачу жодних перепон, щоб щось пішло не так.

- Мила Ерсель надихає. Як завжди.

Леон Губер тихо засміявся та разом із лаборанткою рушив до дверей, що вели до комп'ютерної лабораторії. Усередині трое науковців схилилися над моніторами в передчутті надважливого відкриття. Кожен зосереджувався на власній роботі. Процес не повинен був тягнутися довше кількох хвилин: зафіксувати дані та внести до бази. Найважливіший крок - проаналізувати отримані дані з сусідньої лабораторії - повинен був зробити високий американець Морган Еббот, професор кафедри фізики Каліфорнійського університету. Попри хвилювання, всі непохитно вірили у свій успіх.

Вони повинні-таки зафіксувати аномалію!

Ентузіазм колег підтримував і сам професор Губер, хоч і доволі стримано. Він прекрасно розумів, що у науці неможливо бути впевненим у чомусь на всі сто відсотків. Із плином часу змінювалися технології, а разом з ними удосконалювались людські погляди. Сивочолий професор уявляв, як сьогоднішні теорії за кілька років припадуть пилком на полиці шкільних бібліотек, даючи поштовх новим творінням.

- Починайте, хлопці, - впевнено дав команду Губер та швидко попрямував до виходу.

- А ви хіба не братимете участь? - Александер Бунге, чоловік із глибоко посадженими очима та світлим гарно вкладеним волоссям здивовано дивився на керівника.

Цей науковець із першого дня співпраці не міг зрозуміти підходу Губера до таких важливих проектів. Александра дратувала певна меланхолійність дій професора, хоча вона й була поєднана із міцною вираженістю та впевненістю. Проте Бунге був переконаний, що такої суміші не повинно бути у голові співробітника глобальної компанії «IBM Research»[4 – «IBM Research» – найбільша промислова дослідницька організація, яка налічує дванадцять лабораторій на шести континентах. Почала свою роботу в 1945 році в Нью-Йорку, США.]. Робота із квантами вже давно повинна була перетворити Губера із тюття на монстра наукового світу. Старий дивний тютть – і такий могутній! Тридцятичотирирічний Александер Бунге завжди мріяв про такі ж можливості, натомість вважав себе хлопчиськом, який грався у пісочниці. Відчуття меншовартості пробуджувало його зі сну, розривало болем груди й затягувало у глибоку депресію.

– Я чекатиму на висновки у коридорі, Моргане, – Губер навмисне проігнорував зауваження Александра, звертаючись до американця, і вийшов з лабораторії.

– Дивний старий, – буркнув собі під ніс Александер.

– Губер – один з найкращих учених світу. Тобі за все життя навіть на винищувачі його не наздогнати. Може, він і дивний, проте справу свою знає добре.

«Скоро з'ясуємо», – подумав Александер, тамуючи гнів.

Перед початком напруга майже не відчувалася. Кожен із трійці згадував власні перші досліди, які проводив в далекій юності у лабораторіях університетів Лейпцига, Гамбурга чи Берклі. Щоразу дослідження перетворювалися із захоплюючих життєвих миттєвостей на калькуляторні перевірки теоретичних задач. Саме тому Морган Еббот зазвичай покидав лабораторію, не чекаючи закінчення, висновки експериментів були чіткими та прогнозованими. Однак не цього разу. 19 червня 2017 року все було інакше. Члени команди Леона Губера затамовували подих в передчутті надважливого відкриття.

Пауль Краузе, учений з надто міцною тілобудовою, оголосив про початок експерименту. Це він заткнув рот новачку Бунге і досі продовжував зиркати на його приховане тремтіння.

«Чому він так нервується?» – думав Краузе, натомість озвучив інше:

– Мікрострічка у нормі. Перебуває між чотирма зондовими термометрами. Електрично ізольована лінія нагрівача готова.

За кілька днів до початку цього експерименту Ерсель Кауфман лабораторно ініціювала ріст монокристалів[5 – Монокристали – рідкісні у природі кристали із неперервною та непорушною структурою. Великі монокристали вирощують штучно у лабораторних умовах.]. Стрічки вирізала з об'ємних кристалів, використовуючи сфокусований галієвий іонний пучок[6 – Розрізи сфокусованим галієвим іонним пучком утворюють на обладнанні, схожому на растровий електронний мікроскоп, але з використанням важчих частинок – іонів. Принцип дії полягає у тому, що іони галію під дією прискорення від електричного поля зіштовхуються із взірцем. Завдяки своїй кінетичній

енергії вони «вибивають» атоми матеріалу взірця із субмікронною точністю.]. Найважливішим було відслідковувати відповідність повздовжнього напрямку із віссю кристала фосфіду ніобію. Сьогодні ж уся робота перейшла до чоловічого складу команди: вони, напружено згорбившись, сиділи за комп'ютерами.

Через вимкнений кондиціонер спинами науковців ковзали краплини поту.

– Починаємо прогрів.

«Повинно вийти», – переконував себе Пауль Краузе.

Новачок Бунге ж думками був далеко поза кріолабораторією. Між скронями невпинно пульсувала нав'язлива думка, яка нещадно жерла усе тіло.

Вони обіцяли... Прошу, не підведи!

Почалися термоелектричні виміри у вакуумі в температурному змінному кріостаті – пристрої, в якому постійно підтримувалась кріогенна температура [7 – Температура менша за 120 Кельвінів, або приблизно – 153 °С.]. Виготовлені лаборанткою Кауфман стрічки з'єднали дротом та встановили на тримачі так, щоб дозволити їх обертання під кутом від -10 до 370 градусів. Досліджувались три параметри термоелектричного перенесення, за якими пильно стежили науковці крізь екрани комп'ютерів: електрична провідність, термоелектрична провідність та термоелектрорушійна сила.

– Постійна напруга в 1 мВ від джерела напруги Йокогави, – промовив худорлявий Юрген Домашке, обличчя якого нагадувало обтягнутий тканиною череп, – все добре. Вимірюю електропровідність у двозондовій конфігурації.

– Отримав дані, – тихо звітував Морган Еббот.

Опісля чоловіки взялися до вимірювання термоелектричної провідності за схожою схемою, однак без накладеного на зразок електричного поля.

– Моргане, – гукнув Краузе, – отримуй калібрування термометра.

– Є!

Еббот обожнював, коли його німецькі колеги спілкувалися англійською. Вони наче із важким зусиллям різко видихали слова, огортаючи їх жорстким металевим дзвоном. Але зараз глузд та важливість справи стримували його від звичного тонкого гумору. Обличчя не випромінювало жодних емоцій, воно перетворилося на кам'яну плиту, прорізану тонкими щілинами очей.

Кількахвилинну тишу перервав Пауль Краузе:

– Симетрія порушується. Працює!

Екрани комп'ютерів замиготіли графіками та градієнтами. Американець отримував дані та перетворював їх у таблиці, малюнки і купи символів.

– Губер зрадіє, коли побачить...

Не встиг Краузе договорити фразу, як двері у комп'ютерну кімнату відчинилися, і усередину влетіла висока жінка у такому ж білосніжному халаті, як і у всіх присутніх. Лора Гесс була співробітником «IBM Research» та однією з керівників проекту з визначення аномалії. Вираз її строгого гострого обличчя змагався із проявами нетерплячості та обережності. Лора поправила розпатлане волосся, серед якого віднедавна почали старанно виднітися тонкі сіро-білі смужки, та обвела поглядом чоловіків. Широкі усмішки на обличчях науковців говорили самі за себе.

– Позитрони[8 – Позитрон – елементарна частинка із родини ферміонів, відноситься до антиматерії. Має однакові з електроном характеристики, окрім того, що електричний заряд позитрона додатний.]?!]

– Поки дані не оброблені, але...

Жінка спрямувала замкнену енергію до американця й наблизилась до нього ледь не впритул:

– У нас вийшло чи ні?

– Частинки перестрибують на протилежні енергетичні стани. Їхній спін змінюється.

– Температура?

– Розігнали до вісімдесяти за Кельвіном. – Пауль Краузе єдиний не піддавався передчасним емоціям. Не зараз. Не перед Лорою.

– Отже, баланс правих та лівих ферміонів зміщується. – Ніхто з присутніх не міг сказати з упевненістю, чи жінка зраділа. Лора Гесс вкотре пробіглася пальцями по скуйовдженому волоссю. – Необхідно повідомити Губера.

Після цього Лора мовчки вибігла з лабораторії. Усе відбувалося настільки швидко, що чоловіки не змогли бодай якось відреагувати та оговтатися. Вони тільки перезирнулися, очікуючи, що хтось пояснить, звідки з'явилося таке шило в одному місці цієї Гесс.

– То що? – запитав Краузе, після чого повільно відкинувся у кріслі.

– Дані готові, – відповів американець. – Ще трішки, і буде аналіз.

– То ми створили її? – Пауль Краузе схрестив руки на грудях. Біцепси напружилися, розтягуючи вузькі рукави халата.

– Схоже на те.

– Гадаю, можна вже святкувати.

Усі трое знову поринули у мовчання та застигли, ніби хтось занурив їх до густого бетону. Лише тінь зрідка ворухилась під тьманим освітленням.

Світ змінювався. Цього разу в кріолабораторії Гамбурзького університету.

– Стривай, це ще не відкриття, далеко не відкриття.

«Не відкриття, – мислив Александер Бунге, – поки що не відкриття».

Розділ 2

20 червня 2017 року

У небі над Марокко

«Boeing 737» перехилило на праве крило. Крізь динаміки заспокійливо похрипував голос капітана, однак обличчя молодих іспанок-стюардес не могли приховати німий жах, що різав судомами. Підлогу, крісла та внутрішню підшивку літака трусило, мов іграшку, запхану до шейкера. Дверцята багажних полиць не витримували та вистрілювали до вузького проходу поодинокі пластмасові валізи з наплічниками. Несамовитий гул турбін авіалайнера сочився крізь кожну щілину та бив по вухах приглушеною вібрацією. Усім цим хаосом царювали хрипкі крики пасажирів.

Літак на кілька секунд повернуло в горизонтальне положення. Від різкого вивертання червона валіза з металевими ніжками та гострими обрамленими краями пролетіла з багажного сховку над головою чорнявого іспанця. Під тихе бурмотіння молитви він тільки встиг вловити мить, як валіза приземлилась на руку огрядної жінки, яка сиділа попереду. Іспанець на мить відволікся, переконуючи себе, що почув саме тріск валізи, а не променевої кістки. Але писк, який вирвався з її блідих губ, повернув чоловіка до жорстокої реальності.

Останнє знервоване звернення капітана обірвалося різким нахилом вправо. Мусульманка у хвостовій частині літака втупилася в ілюмінатор, міцно притискаючи до грудей маленького сина. Чорний палантин[9 – Палантин (у мусульман) – жіноча накидка у вигляді великої хустки, якою обв'язують голову.] злетів з голови, оголивши болотяно-чорне, зав'язане у гульку довге волосся, а візерункова джелаба[10 – Джелаба (з араб. jellaba) – традиційний одяг в Марокко та інших країнах Північної Африки у вигляді довгого балахона з капюшоном.] перекосилася від різких смикань крихітних кулачків. Жінка ревно молила про бодай останню зустріч зі своїм чоловіком.

Коли «Boeing 737» подолав позначку в два кілометри до поверхні землі, усе затрусилося з потрібною силою. Принаймні так здавалось усім пасажирам. Двох чоловіків, не застібнутих пасками безпеки до крісел, повиривало з місць та мов з гармати кинуло салоном. Перший вилетів із третього ряду й пробив головою грудну клітку сидячої біля виходу стюардеси. З її горла вирвався важкий короткий видих, і вона одразу втратила свідомість. Іншого підкинуло до багажних полиць та приземлило верхньою щелепою до пластикової опорної ручки стільця. Хаос поглинав людей, реальність плуталася із нічним жахіттям.

Секунди тягнулися хвилинами, збиваючи темп зближення із землею. Кілька телефонів та один невеликий лептоп промайнули салоном літака, розбиваючись на друзки у зіткненні з тілами зомлілих пасажирів. Жодних звернень пілотів

«Boeing» більше не звучало. Єдина притомна стюардеса міцно стискала голову між колін та намагалась подумки вирахувати ймовірність виживання. Серед нестямних безпорадних криків було виразно чути чиєсь «Боже мій!».

Кілометр до зіткнення. При свідомості залишилась половина пасажирів, і більшість з них про це дуже шкодувала. Гучніше за шум турбін та вигуки переляканих блідих людей вистукувало в грудях серце, яке відмовлялося миритися із неминучим. Воно все швидше й швидше розганяло кров організмом, але мозок вже провалився у протраційне середовище, виходу з якого не було.

Сто п'ятдесят метрів до зіткнення. Із кабіни пілотів чутно сигнал тривоги. Десь чутно крик «Ми померемо!». Кисню бракувало навіть на короткий вдих. Доводилося вигинатись, закидувати потилицю назад та дихати животом, прорізаючи шкіру міцними пасками. Через задуху лисуватий марокканець дер пальцями хрипле горло. Ніс літака падав перпендикулярно до горизонту. Повітря зникло зовсім. В ілюмінаторах можна було розрізнити світлофори та людей, що тікали у паніці.

Десять метрів до зіткнення. Усе скінчиться...

– Остапе!

Літак трошив місто в радіусі сотні метрів. Стіни невисоких будівель обвалились, розкидаючи цеглу та ховаючи під собою перехожих.

– Гей, чуваче!

Хлопець задихався. Груді відбивали гопака в такт несамовитому серцю, а краплини поту марно намагалися приховати сироти на тілі.

– ...що таке?

Остап Макарчук немов випірнув з-під води після кілометрового запливу. Жак зіткнення лоукостівського літака із землею розвіявся масною плівкою перед очима. Усе верталось на свої місця. Ще за кілька миттєвостей зумів упізнати грубуватий голос друга.

– До тебе звертаються, – одним видихом промовив Віталій.

Під русявою чуприною Остапа Макарчука від народження приховувалася жорстка аерофобія, і всі останні три місяці підготування до мандрівки він постійно повторював друзям про неможливість польоту. Натомість хлопець пропонував дістатися до Марокко поромом з Іспанії. Це зняло б питання страху перед падінням, додало б досвіду кожному в мореплавстві та продовжило на кілька днів подорож самою Іспанією. Однак після кількохвилинних пошуків квитків у мережі хлопці вирішили одноголосно, що ціна за пором занадто висока, тому залишається лише літак.

Остап перевів погляд від кирпатого носа Віталія ліворуч. У вузькому проході чорнява стюардеса вичікувально обперлася ліктем на спинку крісла. Коротке волосся слухняно зачесане за вуха, жодних сережок та яскравого макіяжу.

- Show me your seat belts, please[11 - Покажіть мені ваші паски безпеки, будь ласка (англ.).«], - наполегливіше повторила стюардеса.

Хлопець пучками пальців протер вимучене сонне обличчя. Понівечені та розрубані навпіл тіла все ще майоріли перед очима. І хоч як Остап не намагався, однак за двадцять шість років ця фобія жодного разу не покидала його, якщо поряд перебувало щось схоже на крилату машину.

- Остапе, отямся! - Віталій не витримав та штовхнув ліктем йому в ребра.

Гострий біль на мить отямив Остапа Макарчука, і він поглянув на свої паски безпеки. Крізь сон хлопець кілька разів човгався й випадково наклав їх картатою червоною сорочкою. Задерши її, він показав стюардесі пристібнуті паски, і та задоволено продовжила обхід.

- Ми приземляємось, - кивнув Віталій кудись по інший бік ілюмінатора.

Хмари, що огортали важкими обіймами літак, коли Остап засинав, уже розсмокталися. Грецький профіль Віталія, який передався йому від матері кіпріотки, огортало сліпуче світло. Під гул турбін поступово наближалася суха жовто-червона земля.

- Міг просто задерти сорочку, - голос напівсонного Остапа бринів роздратуванням. - Ти ж знаєш, що я завжди пристібнутий, навіть у машині.

- Вона б тебе однаково розбудила. - Віталій щось видивлявся крізь віконце. - Негоже вмирати уві сні.

- Пішов ти...

- Та чому ти сердишся? - Віталій нарешті відволікся і з повною серйозністю поглянув на друга. На мить його погляд зупинився на насуплених бровах та сірих очах Остапа. Віталія дратували світлі очі у чоловіків. Він вважав, що це додавало їм жіночої тендітності. - Нема чого так боятися: літаки офіційно визнані найбезпечнішим видом транспорту у світі.

- Так, але падати з десяти тисяч метрів...

- Подумаєш!

Ліве вухо Остапа заклало й болісно поколювало. Затиснути ніс та швидко видихнути - це ніколи не допомагало. Єдине, що йому залишалося - щораз ковтати слину із напруженими вухами. У такі моменти хлопець знову проклинав своє життя, нарікаючи на надмірну слабкість. Остапові кортіло хоча б на день спробувати себе у ролі альфа-самця зі здоровим тілом та успішною кар'єрою, на кшталт цього довбня Віталія Сипка.

- Як там Яник із Мартою? - Він спробував відволіктись від думок, прищмокуючи сухим язиком.

Колишній університетський одногрупник зиркнув через плече туди, де б мали сидіти огрядний очкарик та вродлива білявка у чорній майці. Оскільки ніхто з них чотирьох не хотів доплачувати авіакомпанії, щоб мати змогу обрати собі місця, «Ryanair»[12 - Ryanair» - найбільша у Європі бюджетна

авіакомпанія пасажирських перевезень. Заснована 1985 року в Ірландії.] зробила це за них безкоштовно, хаотично розкинувши літаком. Вгледівши Віталія, Ян та Марта всміхнулися і привітно помахали йому. Віталій на мить затримав погляд на дівчині, ніби вивчав контраст смаглявої загорілої шкіри.

– Не можеш їх знайти, чи що? – Остап вкотре смикнув пасок, перевіряючи міцність, проте погляду від друга не відводив ні на мить.

– Та ні, он вони. Все гаразд.

Віталій розвернувся, зручніше вмошуючись у кріслі. Ця мандрівка мала для нього неабияке значення. Хлопець вдихнув глибше та закотив очі під лоба.

Літак хитнуло й відчутно потягнуло вниз.

– От бляха-муха, – залааявся Остап.

– Ніби кишки з рота полізуть, еге ж? – Віталій не міг не піджартувати над другом. Хлопець свято вірив у те, що таким чином допомагає Остапові відволіктись від страхів і виконує, так би мовити, роль емоційного рятівника.

– Повір, не зрадієш, як обтраскає і тебе.

– Не бійся, ще хвилин десять і прибудемо до африканської землі їсти банани.

Розділ 3

20 червня 2017 року

Caï, Марокко

– Грьобане пекло...

Через суху сорокачотириградусну задуху слова вилітали із болючим роздираючим прихрипом. Щойно Остап вдихнув перші дози марокканського повітря, як горлянку звело спазмом і назовні вирвався сухий кашель.

– Але ж яке красиве пекло! – до них приєдналася Марта.

Дівчина міцно тримала фотоапарат та знімала хлопців на фоні аеропорту. Гарні смагляві спортивні ноги – єдине, про що міг думати Віталій, дивлячись на неї.

Четверо друзів залишили біло-синій літак подалі за спинами, крокуючи за хвилину пасажирів до терміналу. Серед лазурного неба прямо над головами височів жовтогарячий розпечений диск. Примруживши обидва ока, Ян зиркнув на сонце, а потім одразу собі під ноги.

– Дивіться! – тихо гукнув він до друзів, все ще вдивляючись в асфальтовану землю.

Решта трое повторили за ним. Навколо тіла на сірому порепаному полотні темніла невелика еліпсоїдна пляма, яка дзеркально повторювала кожен рух.

– Тінь! – усмішка прокотилась обличчям дівчини. – Вона прямо під нами.

– Ще ніколи не бачив, щоб сонце було так високо.

– Чудесне, – дівчина заворожено бурмотіла під ніс, – просто чудесне пекло.

Зовнішня архітектура терміналу нагадала Остапові величезний нічний клуб. Білі широкі смуги тягнулися гострими кутами від землі до самого даху. Сіро-коричневі ж мережили білизну стін, утворюючи у власному сплетінні уявні гігантські зірки. За кожною такою смугою чергувала скляна, схожих розмірів та із сірими візерунками, що нагадували округлі пелюстки квітів.

Щойно за туристами зачинилися розсувні вхідні двері, пекуча задуха враз поступилася звабливій прохолоді.

– Кондиціонер! – радісно вигукнула Марта, насолоджуючись можливістю знову нормально дихати.

Внутрішня частина аеропорту вражала. Коридори із двоярусними фонтанами, звідки раз у раз вистрілювали струмені холодної води, змінювалися озелененими відпочинковими подвір'ями. Схожу на мурашник центральну залу перетинали вузькі згруповані потоки мандрівників із замисленими похмурими гримасами. Дехто з них щось записував на невеликому білому клаптику паперу, стоячи на коліні або ж узагалі сидючи на землі.

За всім тут пильно стежили шестеро озброєних військових. Один із них, чорнявий високий чоловік із вимуштруваною поставою в уніформі, підійшов до Віталія, говорячи ледь розбірливою англійською. Решта залишилася осторонь, вирішивши не втручатися. Віталій був тим, хто вирішував майже усі питання, окрім організаційних. Незважаючи на екзотичну та дещо футуристичну красу інтер'єру, у повітрі все ж висіла напруга.

За хвилину Віталій Сипко повернувся до своїх друзів і закликав їх у бік невисокого столика:

– Нам необхідно заповнити туристичні анкети, інакше не випустять звідси.

– Здається, це стосується кожного ново... – Остап не встиг договорити, як терміналом прокотився голосний звук сухого кашлю. – Прокляття!

– Акліматизація, – підтримав Ян друга лясканням по плечі.

– І довго вона триватиме?

– Як у кого. Залежить від організму.

- Із його фобіями та шмаркальними зимами акліматизація, мабуть, триватиме впродовж усієї мандрівки. - У голосі Віталія знову бриніла та дивна суміш співчуття та зневаги.

- Замовкни, Веталь.

Остап знову розкашлявся, чим привернув погляд двох військових. Вони не відходили від українців уже кілька хвилин.

- Я піду по анкети, а ви пошукайте ручки. Бажано чотири, щоб швидше вийти з цієї зорової в'язниці. - Фарбована білявка скинула наплічник на землю, зав'язала довге кучеряве волосся у вузол і рушила до столика, біля якого скупчилися розгублені іноземці. Віталій поглядом погладжував звабливі риси її оголених ніг.

- Гадаєш, їй дозволять розгулювати Фесом в таких коротких шортиках?

- Ні. Рамадан, можливо, і виручить на деякий час, але довгу сукню таки доведеться вдягнути.

Остап перехопив погляд одnogрупника. Його прихована хтивість поступалася захопленню.

- Слину підітри, вона не з твоєї ліги.

- А з чиеї? Твоєї? Ха! - напівгрек грайливо розкуйовдив волосся, від чого ще більше став схожим на балканця. Це було його завченим прийомом, коли поруч з'являлася симпатична дівчина.

Незабаром Марта повернулася, стискаючи у руці про всяк випадок шість анкет. Кожен взявся заповнювати поля причини візиту до Марокко, терміни перебування, місця проживання та відповідні паспортні дані. Зі слів молодого француза у смокінгу, з яким дівчина встигла перекинутись двома словами біля столика, такі анкети іноземці повинні були заповнювати у кожному готелі та хостелі, лікарні, відділку поліції чи будь-якій іншій установі. Такі реєстрації допомагали контролювати потік туристів поіменно, відстежувати їхні дії та останнє місцеперебування.

Заповнені бланки Марта поскладала у стопку й віднесла найближчому військовому. Підходити до озброєної людини було не так вже й просто, особливо якщо вона підозріло свердлить тебе поглядом. Охоронець незрозуміло глянув на анкети й, активно жестикулюючи руками, вигукував щось французькою. Марта перелякано відійшла крок назад, однак на допомогу своєму напарнику одразу поспішив нижчий, але товстіший марокканець, у такій же випрасованій до найдрібніших деталей уніформі.

- Registry, - товстань тицьнув пальцем праворуч, - registry, registry.

- Ходімо, - хлопці підійшли до дівчини й за лікоть відвели її подалі від військових. - Нам потрібно до паспортного контролю.

- Сподіваюся, не всі вони такі злі, - сказала Марта, одягаючи наплічник.

- Мріятимеш, коли нам не вліплять печатки.
- А що, можуть відмовити?
- Всіляке буває, - знизав плечима Ян. - Знайомих так і не впустили.
- Ну, хоч буде про що в статті написати.

Чотири роки тому Марта Лівінська покинула навчання у Київському національному університеті Шевченка, вирішивши, що без подорожей її життя неповноцінне. Відтоді Марокко - двадцять восьма відвідана нею країна. Щодня дівчина викладала невеликі тексти у соцмережах, підкріплюючи їх фотознімками, а також вела у записнику короткі нотатки, які по приїзді додому перетворювались на розлогі статті. Марта полюбляла називати себе професійним фрілансером. Кожну статтю вона уважно вчитувала по кілька днів і лише тоді надсилала їх до різних інтернет-видань на кшталт «Inspired». Деякі навіть вдавалось перекладати англійською та просувати на іноземні платформи, хоч оплата за такі зусилля була мізерною. Перед організацією подорожі до Марокко дівчина проштудіювала найкращі статті «National Geographic Traveler», «Matador Travel» та «Los Angeles Times Travel» - видання, які оплачують від сорока до ста п'ятдесяти доларів за статтю. Виписала основні тези та структуру тексту, сформувала найкращі композиції для фото- та відеоматеріалу. Марті кортіло покинути писати до другорядних вітчизняних видань та перейти у вищу лігу, тому ця подорож мала неабияке значення для її амбіцій та самореалізації. І нотатки першої статті почалися із зустрічі з озброєними військовими аеропорту Фес-Саї.

Розділ 4

20 червня 2017 року

Гамбург, Німеччина

- Ти чому такий похмурий, друже? - почувся монотонний голос позаду.

Александр Бунге отямився від глибокої задуми. Він тону в просторі університетської ідальні, втупившись у невидиму точку над своєю тарілкою, доки поруч не виросла здоровенна постать молодого напарника. Досі навіть навколишній гамір не міг відволікти Александра від настирливої підсвідомості. Він глипнув ліворуч через плече на новоприбулого: чорна сорочка тісно облягала міцне тіло хлопця, а під пахвами темніли невеликі островки плям від поту.

Йонас Штральковські прибув до Гамбурга два місяці тому із Дрезденського інституту хімічної фізики твердих тіл, і цього часу вистачило, щоб команді він сподобався. Навіть професор Леон Губер оцінював Йонаса краще, ніж Александра. Принаймні, так здавалось самому Александеру. Глипнувши на бородатого Йонаса, йому таки вдалося впорядкувати думки та

сконцентруватися. Але було важко приховати гнівну заздрість. Хіба він чимось відрізнявся від насупленої дитини?

– Хто похмурий? – Александер знову опустив погляд на свою тарілку. – Просто замислився.

– Можна присісти поруч?

Сам винен, що не дерся вище, ніж цей спітнілий.

– Звичайно, – він посунув свою тарілку та ноутбук, звільняючи місце навпроти.

– Щось не помітно радості на твоєму обличчі. Ти не надто щасливий, як на людину, яка долучилася до такого вагомego відкриття.

– Гравітаційна аномалія – не новинка, про неї говорять вже не перший рік. Це просто чергове підтвердження теоретичних досліджень.

– Мисли позитивніше. – Йонас Штральковські виклав з підносу чотири тарілки: з овочевим супом, подвійною порцією картоплі, двома стейками та салатом. Александер непомітно порівняв усе це зі своєю тарілкою вівсяної каші із запеченими овочами. – Якщо продовжуватимемо у тому ж дусі, то зробимо непоганий прорив у сфері квантових комп'ютерів, – тлумачив Штральковські, – а це гроші, доволі непогані гроші.

– Хіба вам у товаристві бракує фінансів?

Бунге злився, хоч і намагався говорити спокійно. Йому ніколи не потрібні були гроші, а такі, як Йонас, у подібні моменти здавалися Александерові огидними. Геній та його визнання – ось що насправді мало значення.

– Гроші необхідні завжди. – Йонас Штральковські ів та говорив водночас, від чого деякі букви ковтались із соковитим стейком. – Два мільярди євро розділи на вісімдесят дослідницьких інститутів. Виходить двадцять п'ять мільйонів на рік на один інститут – не мало, але й не так уже й багато. Звісно, не всі вони потребують рівного розподілення. Гуманітаріям я б узагалі бюджет не виділяв. Соцопитування можна проводити і не витрачаючи мільйонів євро. Однак, доки головує наукова демократія, мусимо ділитися з усіма та водночас шукати нові джерела прибутку.

Александер посміхнувся. Гуманітаріїв не особливо любили і в його Інституті наноструктур та фізики. Не перший рік точилася боротьба із цією несправжньою наукою. Але й кінець цього протистояння був не надто близько. Усе, що стосувалося псевдонаук та тих дослідів, які ніяк не могли впливати на майбутнє людства, вважалося простим чорновусим щитником[13 – Щитник чорновусий (лат. *Carposcoris purpureipennis*) – вид клопів сімейства щитників. У народі називається «жуком смердючкою» через характерний запах, який він виділяє у разі небезпеки.]: нехай собі буде, але, не дай Боже, торкнутися.

– Усе робиться заради грошей, – продовжував Йонас. – Вони дають змогу продовжувати досліді, які принесуть інші гроші, а ті, у свою чергу, дадуть

поштовх до чергових проривів та відкриттів. Це ніби замкнене добродійне коло. Усе просто.

– Усе просто... – промимрив Александер.

Їдальнею здійснювався галас: обід завершувався, і присутні починали розходитися. Бунге озирнувся, сам не знаючи, що видивляється. Завжди зачесана біла чуприна зараз нагадувала пташине гніздо. Від учорашнього вечора його турбувало тільки одне.

Чому немає відповіді?

– Коли Губер хоче публікувати статтю про аномалію? – слова самовільно вирвалися з рота Александера.

– Ти про «Nature»?

– Ага.

– Невже ти не спілкуєшся із Губером?

– Не було такої можливості.

Насправді ж він навмисно уникав сутичок із професором. Після учорашнього показового ігнорування Александер вирішив триматися від старого якнайдалі. Їхні стосунки нагадували радше стосунки однаково заряджених тіл, які згідно з законами фізики, відштовхуються, ніж конфлікт із точки зору впливу людського фактора. Так трапляється, що дві особистості не можуть одночасно перебувати на одній площині. У випадку Александера із Губером цією площиною була уся поверхня Землі.

– Планує завтра. Найпізніше післязавтра, двадцять другого.

«Не так багато часу, – мандраж охопив Александера. – Чому досі немає відповіді?»

– А тобі потрібно побільше їсти, – зауважив із усмішкою Йонас, спустошуючи останню тарілку. – Гляди й веселішим станеш.

Кабінет Александера нагадував простору комірчину. Його підсвічувало світло-блакитне сяйво екрану ноутбука, роблячи його обличчя ще блідішим та втомленим. Не по роках глибокі зморшки тонкими лініями, мов промені, розходилися від кутиків очей. За останні дев'ятнадцять годин від анонімного користувача не було жодної відповіді.

О восьмій вечора, через кілька годин після завершення експеримента, Александер Бунге надіслав на анонімну електронну пошту проаналізовані дані та всі схеми дослідження гравітаційної аномалії. Щоб уникнути відслідковування, вони вимагали використовувати сайт Guerillamail.com у зв'язі з VPN[14 – VPN (англ. Virtual Private Network) – віртуальна приватна мережа, що працює поверх Інтернету, а отже, до неї можна під'єднатися з будь-якої точки. Зачасту використовується як зашифроване

під'єднання до Всесвітньої мережі, аби приховати своє справжнє місце знаходження, або ж IP (Інтернет-протокол).], щоб приховати IP-адресу. Сервіс створював окрему поштову скриньку, в якій усі вхідні повідомлення автоматично зникали після прочитання впродовж години. Назви листів складалися із хаотично розташованих літер та цифр із доменом @guerillamail.com. Знак «+» у назві означав, що електронна пошта, з якої надійшло повідомлення, була одноразова. У кінці вони завжди зазначали адресу наступної електронної пошти, куди необхідно було відповісти.

Така маніакальна анонімність лякала науковця, але воно того вартувало. Хто б не сидів по той бік екрану, він творив історію значно ширшими та ризикованішими кроками. Що найголовніше – вони повірили в Александера, дали йому шанс проявити себе, чого не давав ніхто у цьому ганебному університеті. Роки, коли він міг сам себе звинувачувати у низькому становищі, минули. Тепер винними були тільки ті, хто не довіряв йому, не давав виконувати ту роботу, якої він вартий.

Александр Бунге вкотре оновив сторінку із вхідними повідомленнями, але жодного нового листа так і не з'явилося.

Розділ 5

20 червня 2017 року

Фес, Марокко

Таксист припаркувався на просторій площі біля брами Баб-Бу-Джелуд. Довкола снували місцеві, пропонуючи купити їхні товари. Щойно Марта притулилася до автомобільних дверцят, як до неї підбіг маленький хлопчик. Він тримав у руці брудну пляшку, з якої вилив каламутну рідину на лобове скло таксі. Водій у відповідь щось невдоволено буркнув, але кинув малому один дірхам[15 – Марокканський дірхам – грошова одиниця в Марокко.], після чого той протер авто ганчіркою та втік. Дівчині здалося, що скло після цього стало ще бруднішим.

Марта Лівінська боролася із відразою, яка наростала всередині. Знадобилося трохи часу, щоб дівчина трохи звикла до тутешньої атмосфери та віддалася балансуєчому на межі захопленню. Усе навколо – навіть конфлікт із водієм, який вимагав більшу оплату, ніж було домовлено, – малювало зовсім іншу життєву картину, ніж була та, до якої Марта звикла. Перша неєвропейська країна, до якої приїхала четвірка, перша країна, де Інтернет не був вседоступним, де не існувало поняття вільного продажу алкоголю, бракувало кондиціонерів та комфортного громадського транспорту. Фес вважається четвертим за розмірами містом Марокко і до того ж доволі розвинутим, однак відчуття життя тут діаметрально протилежне, ніж у будь-якій європейській країні.

Українці вийшли з машини, Марта із фотоапаратом була готова до зйомок. Вони стояли перед монументальною головною вхідною брамою Баб-Бу-Джелуд до старої Медіни. Загалом місто Фес нараховує три райони. Стара Медіна Фес-

Ель-Балі є однією із найбільших пішохідних зон у світі та своїми розмірами поглинула другу Медіну – Фес-Ель-Джид. Височенні кам'яні мури оточують понад вісім тисяч переплєтених між собою вуличок, більшість із яких навіть не нанесена на мапи, чим часто користувалися пройдисвіти, які навмисне заманювали туристів у глуху заплутану частину Медіни та вимагали кілька дірхам за повернення назад. У разі відмови «провідники» могли просто покинути їх напризволяще.

Медіна нагадувала суцільний величезний базар, де на кожній вулиці продавали товари та водночас жили люди. Дехто підтримував звичаї пращурів, які спали, їли, виготовляли власну продукцію та продавали її в своєму будинку.

Марта Лівінська, двадцятитрирічна фарбована білявка зі злегка випнутими пухкими губами та носом-кнопочкою, мрійниця та фрілансер, вона фотографувала хлопців на фоні брами із високим аркоподібним входом, обробленим синьо-зеленою плиткою. Дівчина подумки формувала тези для своєї статті та впорядковувала фотки для тревел-сайтів. Попри обіцянки, дані собі, подати перші ж роботи до іноземних топових інтернет-видань, Марта чомусь вирішила розпочати із чогось рідного, вітчизняного. Страх та невпевненість брали гору над її амбітними планами. Тремтіння у грудях дівчини миттєво посилювалося перед уявою відмови. За останні чотирнадцять місяців вона шість разів затримувала палець над кнопкою «Надіслати», однак «Traveler»-и так і залишилися підсвідомо забороненою зоною. Навіть зараз, торкнувшись рукою до схованого у «бананці» телефону, вона відчула дискомфорт від збережених закладок.

– Ходімо шукати хостел, – поквапив хтось із хлопців.

Остап із Віталієм допомогли Марті звільнити руки від сумки та пакунків.

– Янику, ти відмітив хостел на мапі? – запитав Віталій.

Ян Тибольцев насупився і якусь мить не відповідав. Більше за знування над власною вагою хлопець ненавидів тільки пестливе прізвисько «Яник» або «Яничок». Вони звучали так, наче усі, хто їх вимовляв, вбачали в Янові огрядного маминого сінка, який не може собі дати раду. Натомість в нокаут клало його прізвище – Жирко.

Хлопець важко видихнув, зараз у нього були гірші проблеми. На Яна спека впливала найсильніше: сіра футболка наскрізь промокла від поту, перетворившись на суцільну темну пляму на тілі.

– Ось, – Ян дістав з кишені смартфон та обрав офлайн додаток із завантаженою мапою. – Звідси кілька хвилин ходьби.

– Веди.

Четвірка рушила до Медіни. Біля кожного рундука під пекучим сонцем продавці поливали водою асфальт, щоб хоч якось втамувати несамолюбне пекло. Опинитися у прохолоді тіней вузьких вулиць було так само божественно, як і кинутися під аеропортовий кондиціонер.

Марта фотографувала абсолютно все. Навкруги лунали верески, продавці хаотично розмахували руками. Вони з усмішкою прикликали туристів та обіцяли привабливу знижку за купівлю двох і більше товарів. Божевілля ставало буденністю.

– Marhaba, my friend!

– Marhaba! Where are you from?! Come to me! Good price!

Вигукували англійською, французькою, рідше арабською. Чим глибше четвірка просувалася до Медіни, тим колоритніший вигляд мали місцеві. Скрізь витав запах мигдалю та свіжих прянощів. Чоловіки сиділи на землі, спершись на власні корзини, заповнені мандаринами та кавунами, й читали Коран. Більшість – босі. Діти кидалися між ноги й бігали одне за одним, обтраскуючи водою із пластикових пляшок все навкруги.

– А кажуть, що в Африці проблема із водою, – саркастично промовив Віталій.

– Вода он з того крана.

Усі обернулися в напрямку, куди показував Остап. Неподалік зі стіни виднівся кран, із якого струменем била прозоро-сіра вода, стікаючи до чогось схожого на велику кам'яну раковину. Почергово діти змінювали старших чоловіків та жінок, які набирали тут воду в пляшки або умивали обличчя, руки чи ноги. Джерельце слугувало радше спасінням від спеки, а не від спраги. Босоногим дітям це додавало розмаїття у нудний список можливих розваг на ринку.

За кілька хвилин українці звернули у провулок, де продавали м'ясо.

– О Господи! – вигукнула Марта й затулила носа долонею.

Обабіч звисали тваринячі туші. Деякі були ще зі шкірою. Погляди місцевих були прикуті до туристів. Кожен підбіг до проходу й ледь не хапав їх за руки.

– Nice meat! Camel!

Дівчина пискнула і з огидою відвернулася. Хлопці підступили до прилавка найближчого марокканця й поглянули на те, що викликало таку реакцію в їх подруги.

– Не думав, що моя перша зустріч із верблюдами буде такою.

Палець Віталія самотужки потягнувся до відрубаної верблюжої голови. Таких стояло поряд три. Дві з них були без шкіри. Язик, очі та зуби на місці. Голови тхнули гниллю та смертю. Чорні кристалики тягнули до своєї бездонності та ніби кричали про порятунок.

– Nice!

Араб швидко наблизився, вхопив верблужу голову, до якої тягнувся палець Віталія, та силою вклав у його руки.

- Жажіття, фу!

Віталій здригнувся від огиди й впустив масивну частину тваринячого тіла. Марокканця така реакція тільки розсмішила.

Усміхалася також і Марта, яка додала до свого архіву вдале фото гримаси друга із верблюжою головою в руках.

- Ходімо далі, - сказав Остап, - ще надивимосся.

У них було два дні на прогулянку Фесом. І усі ці два дні Остап заходився дошкульним кашлем.

Розділ 6

20 червня 2017 року

Берлін, Німеччина

Двері широко розчинилися, й у ніс ударив приемний солодкий запах. Маркус Бруннер увійшов до бару «Das Meisterstück», як завжди, завчасно. Широкоплечий чоловік років сорока повільною ходою проминув головний зал, увінчаний десятком підвішених до стелі ламп, та вмовився за вільний двомісний дерев'яний столик. Помахом руки замовив у бармена келих пива.

Його вимучені очі поглинула темрява, тільки-но він зімкнув повіки й відкинувся у незручному дерев'яному кріслі. Руки закинув за голову, щоб повністю розслабитися.

Досі приміщенням проносився тільки поодинокий шум перегукувань персоналу та увімкнених у сусідньому залі новин. Чоловік зловив себе на думці, що сумуватиме за цим спокоем, коли за годину заклад заповниться закоханими парами та студентами.

Високий кельнер виклав на стіл пляшку портеру та порожній півлітровий келих. Непомітно кивнувши, Маркус перелив пиво з однієї тари в іншу.

- Почав без мене? - пролунав з-за спини мелодійний жіночий голос.

Маркус обернувся і різко випростався. Він побачив вродливу німкеню у строгій сірій спідниці до колін та того ж кольору піджаку, одягненому поверх білої блузки.

«Вишукана серйозність, - подумав про себе Маркус, - як завжди».

- Пола! Радий тебе бачити.

Вони обійнялися мов давні друзі, стосунки яких перетворилися на суцільну рутину. Після цього жінка сіла за його столик, поклавши поряд компактний сірий клатч.

На Полі Нойманн майже не було помітно макіяжу: тонкі губи підкреслювала тілесна помада, а карі очі – легка темнувата лінія олівця. Для Маркуса вона була фантастичною жінкою, майже богинею. Складене зазвичай у гульку на маківці русяве хвилясте волосся зараз вільно спадало на тендітні плечі. Маркус Бруннер міг закластися, що відчував ванільний запах шампуню. У ямочці між ключицями застигла крапелька поту. Чоловік на мить затримав погляд на її волосся, після чого заплющив очі та залив ковток пива у горлянку. Холодна п'янка хвиля миттю розлилася нутрощами.

– Міг би й дочекатись.

– Пробач, але не міг, – Маркус значно повеселішав.

– Старий алкоголік!

– Лише під час наших зустрічей.

Усмішка ледь-ледь оголила білі зуби Поли, обабіч кутиків рота утворились невеликі ямочки, від чого вона почала нагадувати засоромлену школярку.

Жінка замовила келих рожевого вина.

– Важкий день? – Маркус обережно зиркнув на Полу.

– Я так погано виглядаю?

– Що ти! Ти, як завжди, прекрасна.

– А знаєш, у чому секрет? Просто я п'ю більше.

– То хто з нас алкоголік? – обурився Маркус.

– Мені можна. Стоси паперів мене не підстрелять.

Чоловік прийняв цю шпильку мовчки, лише потер долонею шорстку щетину на обличчі. Востаннє він голився два дні тому, але Полі подобався такий його образ. Коли кельнер приніс вина, вона підняла склянку:

– За такі рідкісні зустрічі.

– Воістину.

Двое одночасно відпили майже до половини. Це були ті кілька годин, які вони могли виділити одне одному подалі від Федерального управління кримінальної поліції. Роботу Поли у підрозділі охорони та безпеки посадових осіб не можна було назвати вершиною досягнень. До того ж їй доводилося працювати з ранку до ночі у стінах центрального офісу Вісбадена серед хмарочосів паперу. Та це було краще, ніж нічого, краще навіть за будь-що інше, чого могла б хотіти Пола, адже ці офісні джунглі вели її до омріяного кар'єрного зросту – до посади одного з керівників відділень Bundeskriminalamt. Але за останні три роки разом зі зростом чисельності злочинів вдвічі збільшилося і понаднормове навантаження працівників Федерального управління. Зникли спокійні періоди, коли можна було брати

відпустку чи бодай додатковий вихідний в обмін на перевантаження. Після минулорічної звістки про батькове загострення запалення легень Пола спробувала вирватися хоча б на три дні у Ганновер до сім'ї, однак отримала від керівництва цілковиту відмову. Були жорстко обмежені терміни можливого надання додаткових вихідних для компенсації, і ті дні, на жаль, до них не входили.

Хоч працівникам і не подобалася схожа рабовласницька система, проте кожен розумів, що провини керівництва у цьому немає. Шеф БКА Хольгер Мюнх двічі звертався листом до Міністерства Внутрішніх Справ стосовно збільшення терміну компенсації витраченого понаднормового часу своїх підлеглих або хоча б для виділення додаткових фінансів для їх оплати. У відповідь було надіслано інформування про створення восьмиста двадцяти нових робочих місць, що аж ніяк не покривало тих двадцяти двох мільйонів перепрацьованих годин.

Прибуття Поли Нойманн до Берліна було одним із тих нечисленних, які вона собі могла дозволити, зважаючи на усю важкість становища робочого графіку. Зазвичай Маркусові було простіше сісти на літак та прилетіти до Вісбадена. Проте не сьогодні.

– Набрид Вісбаден? – Маркус Бруннер відсърбнув останні краплини пива.

– Важко навіть описати наскільки. Хоча самого міста я майже не бачу. Просто там вже сама атмосфера просякнута надокучливою буденністю.

– Розумію, – кивнув він.

Маркус підтримував Полу завжди, адже не міг більше споглядати, як її яскравий палкий вогник жаги до змін починав згасати. Жінка, в яку він боявся закохуватися, все частіше надягала на обличчя примусову посмішку, а не щирий сміх.

Пола Нойманн засоромлено відвернулася від пильного погляду коханого. Здебільшого тому, що знала про невпевнені почуття Маркуса. Але вона не могла його звинувачувати у цьому. Стосунки на відстані й спілкування раз на два-три дні, що згодом перетворилися на два-три на місяць, нищили будь-які мрії.

Їх бурхливий роман зародився на березі пляжу Дубровника, однак у щось більше так і не зумів перерости. Полі тоді було тридцять три, і найзаповітнішою мрією в житті, крім кар'єрних висот, залишалося бажання не залишитись самотньою дівочою. Лежачи на гарячому піску під мелодію морських хвиль, омиваючи лице легким місячним сяйвом, вона горнулася до Маркуса. Тоді усе було так, як треба. Зараз же, сидючи за столом на Браугауз Альбрехт, жінка бажала повернути ту давню впевненість у неможливому.

– Хотіла розвіятись, – сказала Пола. – Нарешті вдалося вибороти три вільні дні для себе, а це, повір, важче за звільнення Сирії від ІДІЛ.

– Невже служба безпеки посадовців також звернулася по допомогу до земельників? – ехидно всміхнувся чоловік.

– Звісно, фермери на охороні канцлера – саме те, що необхідно Німеччині.

Новина про минулорічне прохання генерального прокурора про допомогу від земельних прокуратур стала однією з найбільш обговорюваних серед працівників БКА. Досі саме БКА брали на себе частину роботи земельників, щоб допомогти розгребстись колегам, а не навпаки, і тепер можливість зміни владної горизонталі змушувала усіх хвилюватися.

– Не будь такою категоричною. Ти ж не схожа на тих офісних щурів. Будь-яку допомогу необхідно приймати з вдячністю.

– Без них якось жили, проживемо і далі. До того ж нічого страшного у повній завантаженості немає. Та й дурні думки в голову не лізуть.

Тут Пола прикусила язика та перевела погляд на порожню склянку. Вона розуміла, що бовкнула зайве. Гальмування стосунків було саме з його боку, тиск міг лише погіршити ситуацію.

– Не зважай, – відмахнулась вона, однак Маркус її перебив:

– Не можу.

Він кивнув кельнерові, щоб той приніс ще по одному келихові.

Жоден із них не уявляв, як продовжити далі розмову, що відкрила старі рани. Сама Пола давно вже планувала з'ясувати їхні стосунки, але Маркус завжди знаходив причини для уникнення цієї важливої розмови. Проте цього разу в очах чоловіка було щось таке, що можна було сприйняти за хитку невпевненість і чого вона ніяк не могла зрозуміти.

За півхвилини кельнер підніс келихи та прибрав порожні. Тоді ж Пола і вирішила ризикнути. Ця зустріч була саме Маркусовою ініціативою, тому необхідно припинити гратися у підліткові бої ендорфінів та розставити всі крапки над «і». Вона доросла жінка, яка працює на Федеральне управління кримінальної поліції, а не сімнадцятирічна барменша шоу-бару, яка сохне за зрілим чоловіком, але боїться про це розповісти батькові.

– Маркусе, чому ти хотів зустрітись?

– Ми давно не бачилися...

– Невже сумуєш? – обличчя жінки перетворилось на бездушну бліду скульптуру. – Тільки без жартів.

Маркус на мить замислився, оцінюючи реакцію Поли, і можна було навіть подумати, що він отримав задоволення від цього. Окрім страху закохатися у Полу, в нього був іще один – зізнатися їй у цьому і отримати відмову.

– Сумую.

І це все. На більше зважитися він не зміг. Це був не природний страх, а якась замкненість всередині, коли тіло навідріз відмовлялося виконувати будь-які накази.

Пола Нойманн у нерозумінні розвела руками.

– І це все? Усе, що ти хочеш мені сказати?

У відповідь Маркус відпив пива.

– Прокляття. Знаеш, я їхала сюди не за ще однією дозою сексу чи порожніх балачок. Ось. Скажу тобі відверто, я не дівчинка для стосунків без обов'язків. Мені потрібен справжній чоловік, мужній, який піклуватиметься про мене, цікавитиметься, як минув клятий день, та на якого можна буде покластися. У мое життя скоро ввірвуться грандіозні зміни, тому або я залишуся приймати їх самотійно, або із тим, хто розділить мою радість та біль. Я не збираюся більше нести зайву торбу лахміття на плечах. Розумію, що із нашими спеціалізаціями ми не зможемо часто бачитися, однак...

– Я кохаю тебе, Поло.

Маркус одразу відчув, як те, що тиснуло на нього протягом останніх тижнів, врешті відпустило. Він пильно дивився в очі жінки навпроти й подумки молив почути бажану відповідь.

Жінка мовчала. Її язик онімів та наче провалився крізь гортань у шлунок. Пола Нойманн на мить відчула себе невинним дівчиськом, проте усі ті серйозні промови та настрої вмить вщухли.

– Що?

Маркус усміхнувся:

– А по-друге: я розглядаю можливість переведення у тихішу місцину та на спокійнішу роботу. Можливо, десь в Вісбаден.

– Ти серйозно?

– Цілком.

– Отже?..

– Пропоную поїхати до мене та відсвяткувати.

Розділ 7

20 червня 2017 року

Фес, Марокко

– Ходімо нагору!

– Секунду, – гукнула Марта у відповідь, виходячи з душі.

Марта йшла в душ останньою. Доки хлопці доводили себе до ладу, вона лежала зверху на двоярусному ліжку та завершувала останні нариси добових нотаток про сходження горою до руїн гробниць Маринідів у передмісті. Четвірка дерлася крізь розписані дощечки, що стирчали з сухої жовтуватої, мов яечний жовток, землі. Тільки згодом вони зрозуміли, що йшли повз старе кладовище. Під неглибоким урвищем тихо дзюркотів струмок, навколо якого юрмилися восьмеро підлітків. Вони із підозрою проводжали поглядом туристів.

Від гробниць давньої берберської династії залишилися лише руїни двох стін та прямокутна масивна вежа. Це ледь не єдина жива згадка про династію, яка володарувала два століття і змогла об'єднати під собою Марокко.

З пагорба, куди зрештою видерлись українці, можна було розгледіти усе місто. Дівчина зробила свою сто шістдесят восьму фотографію розлогої Медіни під згущеною чорною пеленою хмар, що охоплювали Фес звідусіль. Насувався буревій. Вітер зносив пакунки з фруктами та здіймав довгу спідницю дівчини. Хлопці дарма намагалися прочитати роздубані часом написи – ноги підломило, а неправильно намотані на голови тюрбани вітер перетворив на довжелезні неслухняні щупальці. Коли зуби заскрипіли від наліпленого піску, а вуха позакладало, туристи вирішили спуститися до міста й прямувати до хостелу. На годиннику була майже сьома.

– А що там нагорі? – питала Марта, закутана у білий рушник.

Віталій показово підвів погляд. Кімната було вкрай вузька, щоб розминутись учотирьох: уздовж бокової стіни стояли два двоярусні ліжка, навпроти – одне невелике віконце з вітражем, яке виходило у внутрішній дворик ріаду[16 – Ріад (від араб. «сад») – традиційний готель у марокканському стилі. Особливо вирізняється внутрішнім двориком, у якому часто зустрічаються басейни або сади.]. Біля вікна висіла картина із панорамою Феса. Душова із туалетом розташовувались навпроти входних дверей. Кімната невелика, але друзі почувалися тут комфортно.

– Крута тераса, – відповів Віталій, крокуючи до вузьких сходинок за дверима. – Мешканців та працівників збирають на вечерю. Нас теж погукали.

– А буревій уже закінчився?

– Так. – Віталій двічі плеснув у долоні та вийшов, зачинивши за собою двері.

Марта вийшла на дах будівлі у коротких шортиках та довгій чорно-білій картатій сорочці. Усі вже чекали за столом. Звідти місто було, наче на долоні: видно було мінарети[17 – Мінарет – баштоподібна споруда у мечеті, з якої провісник муедзин закликає мусульман до молитви.] усіх найближчих мечетей та гострі шпичаки телевізійних антен, що визирали з-поміж розвішеного одягу. Із найближчої мечеті лунав крихкий старечий чоловічий голос – це муедзин у гучномовець читав заклик до вечірньої молитви та закінчення денного посту.

– Приєднуйся до нас, – гарною англійською промовив араб у довгому національному вбранні.

Трійко хлопців уже сиділи праворуч власника хостела Муаза та накладали у тарілки таджин – національну страву з телятини, овочів та фруктів, яку подавали у горщику. Дівчина сіла поруч. Вечеряли фініками, таджином, супом із баранини харіра, куркою на пару, кус-кусом із овочами та кількома салатами. Ну, і, звісно, фрукти, неймовірна кількість фруктів. А молода китаянка поклала на стіл кілька пляшок кавунового фрешу.

– Тут надзвичайна атмосфера, – мовила китаянка англійською. Як з’ясувалося пізніше, її звали Мейлін.

– Ми нещодавно приїхали, – мовив Остап, – але тут неймовірно круто!

– Як надовго ви у Марокко?

– На два тижні, – відповіла Марта.

– Щасливчики. Ви побачите Марокко у два періоди: у Рамадан та після його закінчення. Це дві абсолютно різні країни.

– Сподіваємось.

– А ще, – китаянка тицьнула пальцем у небо, – зараз період зорепаду Аріетіди.

– Персеїди? – Ян поправив окуляри на перенісці. Це була його тема. – Метеоритні дощі?

– Ага. На Південній півкулі інтенсивність настільки висока, що можна вгледіти до шістдесяти падінь за годину.

Віталій гучно присвиснув. Поруч з ними сиділи ще трое новозеландців, пара з Норвегії, двоє китайців та кілька працівників хостелу. Усі вмиль замовкли, прислухаючись до розмови.

– Але, на жаль, тут їх не так багато, – втрутився Муаз. Ян не розумів чому, але йому не подобалися очі цього араба. Він бачив погляди, сповнені хитрості та зневаги, які вдало ховалися під прикриттям удаваної щирості та гостинності.

– Вчора ми бачили усього чотири, – промовив білявий високий норвежець Торбйорн. Здавалось, його вилиці рухалися самовільно і робили чоловіка схожим на справжнього вікінга.

Муаз вдоволено відкинувся на стільці й скрутив гашиш. Потемнілі від постійного бруду пальці рухалися швидко, повторюючи давно завчені рухи. Уже вечір, зараз можна.

– У нас люди вірять, що падаючі зірки – це стріли, які Аллах випускає у шайтанів.

Присутні обернули погляди до Муаза. Усі, крім Мейлін, яка чула цю оповідь вшосте.

– Що ти маєш на увазі? – Ян вдруге наповнив склянку кавуновим фрешем та спробував одним ковтком спорожнити її. Краплини стікали його щоками, залишаючи на шкірі світло-рожеві патьоки.

– Зараз місяць Рамадан, – продовжував марокканець, затакуючись гашишом, – а це означає, що люди наближеніші до Бога. Шайтанам не місце на землі, тому вони летять догори, на небо – єдине місце, де можуть ще спробувати щастя. Тоді Аллах використовує зірки-стріли, щоб збити у польоті цих демонів та не допустити їхнього потрапляння на небеса. Цим самим Бог дарує людям гарне чудо та причину вірити ще глибше, зробити віру життям, а життя вірою.

– Тобто, демонів під час Рамадану на землі практично немає? – Ян намагався приховати свій скепсис. Будь-які теологічні зачіпки хлопець сприймав за виклик поглузувати.

Марта одночасно слухала і занотовувала вищесказане у записник.

– Як гадаєте, чому ми можемо не їсти впродовж дня? – Муаз Лахріф востаннє затагнувся й пом'якшив склянкою соку гіркоту в роті. – Саме шайтани щодня шепочуть людям у вуха більше їсти, грішити, відвертатися від Аллаха. Вони використовують свої злі чари. Але Аллах допомагає триматися лише на одній вірі. Їжа не є людською необхідністю, якою вона стала під впливом шайтанів. Могамед міг прожити на одних фініках. У нього не було необхідності їсти більше. Тому за відсутності демонів під час Рамадану немає кому шепотіти на вухо та зваблювати, а отже, й відступає голод.

Українці замовкли й поглянули на чорне простирadlo неба із крихітними білими дірочками. Одна з них поволі пливла зі сходу на південний захід. Не падала, а поволі повзла, наче скочувалася некрутим схилом. Марта спробувала уявити, як стріла летить та розсікає тіло демона. Щира усмішка прокотилася її обличчям.

– Ось чому ми не були голодні, – обізвався Остап, позіхнувши та тамуючи спазм кашлю, який досі не минав.

– Ага... – Ян давно подружився із сарказмом та іронією, які з часом перетворилися на його вірних супутників.

Демони, ще б пак... Не від демонів шириться зло, а від людей...

Розділ 8

21 червня 2017 року

Гамбург, Німеччина

Александр Бунге не встиг збагнути, як вранішнє похмілля перетворилося у нове сп'яніння. Він відкинув пляшку шнапсу подалі на підлогу, від чого добряча половина напою вилилася на м'який білий килим. Спробував сісти. Головний біль тільки посилювався.

Спершу його нудило від безпорадності, а тепер ще й від алкоголю. Здавалося, чоловік випив не так уже й багато, але відчуття було наче голова от-от вибухне зсередини. Він пив спиртне в компаніях вкрай рідко, а наодинці майже ніколи. Доки, як він гадав, не почали проявлятися тривожні симптоми депресії.

Квартира на Бернгард-Нохт-штрассе була для Александра своєрідною печерою. Майже три роки ніхто, крім нього, не перетинав її поріг. Жоден чоловік, жодна жінка, крім прибиральниці. Науковець озирнувся кімнатою крізь каламутну пелену в очах. Поряд з широким двоспальним ліжком ядучим болем у скронях крізь вікно просочувалося яскраве світло. Александерові знадобилося кілька хвилин, щоб опанувати себе та кількома ударами по щоках злегка розвіяти тремтіння.

Він підвівся та наблизився до сріблястого металевого столика в кутку кімнати.

Забув...

На столі стояв розгорнутий «MacBook». Невеликий та компактний комп'ютер необхідний був йому лише для короткотривалих бесід в Інтернеті та деяких нотаток – Александр Бунге здебільшого працював за робочим університетським стаціонарником. Ноутбук перебував у режимі сну.

Легким порухом пальця він увімкнув комп'ютер, сподіваючись на екрані побачити... Побачити що? Чоловік досі не усвідомлював, на що чекав. Листа у відповідь на надіслані результати досліджень? Пропозицію роботи у новітній лабораторії із почесним визнанням його можливостей, його геніальності? Ці думки довбали голову Александра довше п'яти днів, і головний біль легшим від цього не став.

На екрані завантажилася остання сторінка, на яку німець заходив перед сном – пошта Guerillamail. Навпроти напису «Вхідні повідомлення» досі майорів нулик. Тоді перемкнувся на домашню сторінку електронної пошти Gmail, яку використовував тільки для особистих листувань чи покупок в інтернет-магазинах. Раптом подих чоловіка перехопило. Крики робітників порту та шум кораблів за вікном розчинилися пульсуючими відбитками у вухах. Проігнорувавши повідомлення реклами та соцмереж, Александр клацнув на вхідні, навпроти яких виднілася одиничка. Це був звіт із банку «Credit Agricole»: на його особисту картку надійшли кошти від невідомого відправника. Коли ж очі пробіглися листом та вступились у суму, серце ледь не вистрибнуло з грудної клітки. Хтось переслав Александерові Бунге шістдесят тисяч євро.

Це був уже другий їхній транш. Перший переслали як аванс, обіцяючи повну виплату після закінчення експерименту. Їхнього експерименту, не гамбурзького. Це могло означати тільки те, що їхній дослід на основі даних Александра завершився, і вони вирішили залишити німця ні з чим.

«Невже вони мене кинули? – подумки скрикнув він. – Падлючі гроші!»

Перерахована сума для Бунге не важила нічого, на відміну від співпраці, на яку він так сподівався. Із дитинства батьки ні в чому не відмовляли синові. Александер ріс у сім'ї заможного власника компанії пасажирських перевезень морськими лайнерами. Старий Петер Бунге якнайприскіпливіше підбирав синові школу, бажаючи дати йому усе найкраще. Однак приватні уроки, відірваність від соціального середовища простих юнаків та дівчат і старанна оборона батьками від зовнішнього світу перетворили малого Александра на в'язня власних комплексів. Недовершена довершеність розросталася та починала перетискати дихальні шляхи.

У чотирнадцять Александер Бунге покинув дім, бажаючи розірвати ланцюг, який досі тримав хлопця на віддалі від світу. Перші самостійні кроки били не лише по кишені, а й по самовпевненості. Він почувався викинутою на сушу рибиною. Іноді мама таємно пересилала синові гроші, але, вважаючи ці кошти спокусою диявола, Александер лише накопичував їх.

До шістнадцятиріччя на його рахунку назбиралася кругленька сума, яку хлопець таки вирішив витратити на вступ до Гамбурзького університету. Крок за кроком малий непоказний Александер зумів встати на ноги й розпочав заробляти непогані гроші набутими вміннями та розумом. Проте відчуття меншовартості та відстороненості від світу щоранку та щовечора продовжували залишати свій гіркий присмак. Він знав, що здатен на більше. Та невже й вони зрівняли Бунге з землею?

Щось не так, мусить бути ще щось. Повинно бути якесь повідомлення!

Однак Guerillamail та його особиста пошта мовчали.

Розділ 9

– Це запах алкоголю?!

Обличчя Леона Губера вмить спотворили зморшки. Старий супився так, наче от-от міг вибухнути від зухвальства підлеглого.

– Важкий день, – ледь чутно буркнув Александер Бунге та пройшов повз керівника. Це все, на що був здатний його організм.

Для хлопця Губер припинив існувати як авторитет, та й узагалі як людина. Кольори зникали з кожним кліпанням, а запахи набували ніякової терпкості. Чому тепер його повинні були хвилювати думки якихось там професорів? Тим паче тих, чие життя однією ногою вже було на тамтому світі.

Усі десятеро працівників під керівництвом Леона Губера, Лори Гесс та Майї Бухбіндер зібралися в просторому кабінеті, що слугував чимось на кшталт конференц-зали, де проводили зібрання. Приміщення невелике, проте достатнє, щоб кожен міг почуватися впевнено на власних двох квадратних метрах.

– Це не виправдання! – Губер гарчав, як бульдог, якого зіткнули лобом із ненависним супротивником.

На обличчі професора таку емоцію команда бачила вперше. Досі виважений та меланхолічний Губер почервонів, аж вена на лобі випнулася.

«Таки щось особисте», – переконався Александер.

– Пане Бунге, – втрутилася Лора Гесс, щоб пом'якшити конфлікт, – вам повідомили причину сьогоднішнього зібрання?

– Повідомили.

– Мабуть, недосконало. Ми готуємося до прес-конференції. Уся команда представлятиме результати дослідження гравітаційної аномалії.

– Прекрасно, – Александер схрестив руки на грудях та міцно втиснувся у крісло.

Дев'ятеро членів команди невдоволено подивилися на нього. Вигляд Александера викликав співчуття тільки в Ерсель Кауфман та іспанки Іветт Мендес. Остання прибула з Мадрида забезпечувати теоретичні основи роботи. Іветт сумно хитала головою, перебираючи в голові думки, як підбадьорити колегу та розвіяти гнітючу атмосферу над металевим столом. Решта чоловіків розчаровано або ж сердито розводила руками, розуміючи, що тепер на них чекає.

– Ми могли втрюх оголосити про аномалію, – спокійно сказав Губер, – але вирішили, що це заслуга усіх нас, тому й оголошувати повинні усі разом.

Ніхто не наважувався втрутати в їхню розмову. Тишу порушувало важке сопіння Александера: він досі перебував у невидимій для інших просторі, іншому – депресивному – світі. Йому боліло та водночас легшало від ненависті та зневаги оточуючих.

– Але тепер я бачу, що для одного із присутніх це зовсім неважливо.

Науковець вперше звів погляд на керівників. Губер, Гесс і Бухбіндер презирнулися, щось один одному тихо прошепотіли, і тоді Лора виголосила вердикт. Її голос навіть невинних змушував схилити голови.

– Александре, ми не можемо представляти вас пресі у такому вигляді. Під час конференції найкраще було б, щоб ви залишалися тут.

– Абсурд! – з огидою виплюнув чоловік, не глянувши на жінку. Погляд і досі свердлов сивочолого Губера.

«Невже він так і мовчатиме?» – промайнуло в голові Бунге.

– Абсурдом було приходити сюди у стані алкогольного сп'яніння, – холодно відрізала Лора Гесс. – Якщо ви покладали певні надії на дослід, як переконували усіх нас, тоді для чого було влаштовувати цей цирк?

Александр мовчав. Голову розривав подзвін від алкоголю.

– Немає відповіді? Як і можливості супроводжувати команду на прес-конференцію. У мене все.

Підлога під ногами вченого розчинилася, залишаючи невідому страшну порожнечу. Усе, на що він сподівався, летіло коту під хвіст. Його життя обернулося на приречене пекельне коло на очах колег. В одну мить закортіло повернутися до своєї печери самотності та безтямно ховатися від чужих зневажливих поглядів.

Розділ 10

21 червня 2017 року

Фес, Марокко

– Що ж так гидко смердить? – Ян щільно затулив носа, а невелику наплічну сумку притиснув ближче до опуклого живота, поплямованого темними кружальцями поту.

– Це означає, що ми майже на місці, – відповіла Латіфа – двадцятитрирічна сестра Муаза.

Марта підігнула довгу сукню в квіточку й підбігла до найближчого повороту.

– Ми на місці.

Як тільки усі порівнялися перед старими порепаними дверима, Латіфа усміхнулася та із зачарованою посмішкою запросила усіх всередину. Вона нагадувала принцесу зі східних казок.

Вони зайшли углиб будівлі, стіни якої гріли не гірше сонця. Сходи, що вели на дах, були такі вузькі, що доводилося підійматися поодиночі: Латіфа йшла першою, Ян замикав ланцюг. За довгий період часу товстань вперше із втіхою вдихнув, адже сморід потроху відступив перед запахом обробленої шкіри. За кілька хвилин вони опинилися у великому магазині сумок та курток. Усі вироби зі шкіри телят, баранів чи верблюдів. Усі різних кольорів – від білих та бірюзових до криваво-червоних та ядуcho-зелених. Власник магазину проводжав українців на дах будинку й радив опісля повернутись та придбати дещо на згадку.

На даху їх зустріла маленька дівчинка в довгому світлому балахоні. Її усмішка танула просто неба, а тоненький палець тицяв на пучок м'яти, що під вітерцем лежав на карнизі будинку. Ян потягнувся за найбільшим з них, однак дівчинка заступила йому шлях та простягнула руку долонею догори. Під короткими нігтями скупчилися згустки землі та бруду.

– Five dirham!

– От хитрюща, – випалив хлопець українською.

Решта озирнулася та розсміялася. Кожен тримав у руці під носом кілька гілочок м'яти. Зважаючи на сморід, п'ять дірхам – близько п'ятнадцяти гривень – були непоганою інвестицією.

– Фарбувальні!

Латіфа підступила до краю виступу даху й зазирнула донизу. Під будинком розташувався двір із великими круглими виянками. Кожна мала власний неоднозначний колір. Між виянками в землі бігали напівоголені чоловіки, стискаючи в руках та накидаючи на плечі широкі шкіряні полотна. Перші брали згортки, розкидали шкіру виянками у необхідні кольори та залишали на певний час, щоб ті просочилися фарбою. Інші збирали їх та вивішували сушитися. Сама шкіра була ще свіжою і тхнула кров'ю.

Марта швидко описала побачене в записник, сховала його до «бананки» та взялася фотографувати. Після загальних кадрів та портретних фото друзів, дівчина зробила селфі з Латіфою, яке б мало вінчати одну з двох частин статті про Фес.

– Якщо не зважати на запах, то тут дуже гарно. Видно межі міста, – мовила вона, ховаючи «Nikon».

– Ага.

– У нас ще є щось за планом? – запитав Віталій, коли вони вже сходили на вулицю.

– Здається, ні, – відповіла Латіфа Лахріф крізь хустину, англійська якої звучала, мов рідна, – показала усе, чого ви ще не бачили.

– Тоді, мабуть, нам варто йти до хостелу збиратися. У нас нічний переїзд автобусом у Шафшавен.

– Я вже домовилася із братом, щоб ви залишили сумки в нас.

– Чудово! – вигукнула Марта. – Ми з'їздимо на день в сине місто й післязавтра одразу назад.

– Гаразд, чекатиму!

Це були останні спокійні години українців.

Розділ 11

21 червня 2017 року

Гамбург, Німеччина

Професор важко видихнув та вмовився у власному кабінеті. Втома валила Леона Губера з ніг. І день ще не закінчувався: от-от мав прийти Морган Еббот.

Прес-конференція минула краще, ніж можна було очікувати. Хоч експеримент гравітаційної аномалії і не викликав ажіотажу, однак представники кількох провідних видань все ж виділили півгодини свого часу. Сам же Губер не вважав за доцільне проводити зустріч зі ЗМІ так швидко, особливо без детальної статті в «Nature», проте керівництво університету наполягало. Їм необхідні були відкриття, а особливо – відкриття, які можуть змінити уявлення про створення квантових комп'ютерів. Як-не-як, а за ними ховалося майбутнє.

Губер дістав з нагрудної кишені піджака коротенький гребінець та розчесав охайно вкладене сиве волосся. Ідеально, усе мало бути ідеально. Після того глипнув на годинник у правому нижньому куті екрану ноутбука.

Чоловік поважав пунктуальних людей, вважав це запорукою успішності. Він був переконаний, що неможливо змінити світ, якщо банально за ним не встигаєш. Губер досконало розумів поняття часу, але сприймав його не так, як більшість. Час не можна повернути.

Вісімнадцять років тому помер його батько від хвороби Альцгеймера[18 - Хвороба Альцгеймера – хвороба, яка зазвичай зустрічається в людей літнього віку. Супроводжується втратою пам'яті та порушенням мозкових процесів, викликається накопиченням у тканинах мозку ненормально згорнутих білків – тау-білка та бета-амілоїду. Альцгеймер характеризується втратою нейронів та синаптичних зв'язків в корі головного мозку і певних субкортикальних областях.]. З кожним днем він забував як їсти, як пити, імена близьких чи дні зі свого минулого, поступово згасала активність мозку в скроневих ділянках. Він ніби піддавався безповоротному форматуванню, і, як не намагався Леон знайти спосіб зупинити цей процес, час із кожною хвилиною забирав життя батька.

«То що є час, як не повільний убивця?» – думав Губер.

Убивця слабких. Та чи гріх убивати? Смерть – це своєрідна невиліковна хвороба, якою заражене людство. То, можливо, час є дарунком?

Щойно стрілка годинника перекинулась за 18:02, у двері тричі постукали.

– Заходь.

Увійшов Морган Еббот. Американець зберігав усміхнений вираз на обличчі, ніби от-от мав отримати підвищення. Розмови із Губером йому завжди подобалися. Для заокеанського професора старий німець випромінював усе те, до чого прагнув він сам. Переконавання Губера та ставлення до науки, як такої, спершу піддалися скепсису від Моргана, однак що більше та відвертіше вони спілкувались, то ріднішим для американця ставав світогляд сивочолого професора.

– Усе приніс?

- Так. - Морган поклав жовту теку з документами на стіл керівника. - Усе, як ви просили, професоре Губере.

- Чудово.

Німець навіть не намагався ховатися за звичною для нього маскою меланхоліка. Він просто відкрив папку й розклав підготовані папери. На кожному вибудувались графіки залежностей та відповідностей, статистичні дані зразків та кінцеві результати.

- Тут усе, - тицьнув пальцем Морган почергово на документи, - аналіз матеріалів мікробібліотеки NbP, градієнти температур зразка, калібрування термометра, лінійний відгук термоелектричного струму до температурного градієнта, транспорт нульового поля та магнітнотермоелектричні провідності. Плюс ще кілька деталей.

- А електронні копії?

- На вашій пошті.

Леон Губер детально вивчив кожен графік. На відміну від молодих колег, професорові було значно простіше працювати із матеріальною документацією, яку можна тримати в руках та відчувати на дотик. Писати звіти чи статті в наукові журнали, перемикаючи десятки вікон на екрані, ставало для нього дедалі нестерпніше. А працювати в не комфортному для себе середовищі - те саме, що підставляти лоба під дуло пістолета, який міцно стискає в руках швидкоплинний час.

- Знаєте, - американець по-змовницьки стишив голос, - я також завжди видрукую матеріали та розкладаю на столі. Це схоже на ті самі віндовсівські вікна, але ти їх усі бачиш в полі одного зору.

- І продуктивність зростає в рази.

- Так. То сьогодні можна очікувати на статтю в «Nature»?

- Сьогодні ще ні. Необхідно ретельно все пропрацювати та описати. На це потрібен час.

- Що робитимете з Александером? - запитав Майкл після короткої паузи, зрозумівши, що професор закінчив перегляд документів.

- А що з ним?

- Хоч нам у команді і не сподобалась його витівка, проте всі погодились, що виключення Бунге зі списку представників на прес-конференції було дещо жорстким покаранням.

- Гадаєш?

- Він вкладав усього себе в цю роботу та заслуговує не менше кожного з нас на будь-яке визнання.

– Визнання? – Губер розсміявся. – Ти чим, гадаєш, ми тут займаємося? Еліксири безсмертя винаходимо? Це всього лишень черговий доказ існування аномалії в напівметалах Вейля, практичне підтвердження довбаної теорії, що трапляється ледь не щотижня у стінах цього університету.

– Так, але за півроку цей експеримент може перерости у дещо більше, і ви це самі прекрасно знаєте. І те, що над продовженням працюватиме повний склад команди, тільки підтверджує необхідність спільного духу. А його в Александера вже немає.

– Це не мої проблеми.

– Ви – лідер нашої команди, тому проблема ваша.

– Дух командний, а не мій. Бунге прекрасно виконував свою роботу, однак те, що він не втримувався та впадав у свого роду депресії – це прояв слабкості, якому не місце у лабораторії. Доказ аномалії був лише дрібним експериментом, до того ж успішним. А що буде далі, коли наступні експерименти можуть не вдатись, коли ЗМІ та ті всезнайки критики рватимуть нас на шмаття? Як він реагуватиме, коли не тільки командний дух зникне, а й фінансування проекту? Коли нам необхідно буде все починати з нуля!

– Я нічого не знаю про його моральний стан. Александер блокує будь-які спроби поговорити, але те, як ігноруєте його ви, ставить під сумнів, що ви взагалі цінуєте його професійні здібності.

– Ох, у професійних здібностях Александера Бунге я жодної миті не сумнівався і не сумніватимуся ніколи. Це дуже хороший науковець із вагоном знань та досвіду за плечима, і я дуже радий, що така людина прийшла в нашу команду.

– Але...

– Жодних «але». Він чудово виконав свою роботу. Усе інше лежить поза моєю, як-то кажуть, юрисдикцією.

В кабінеті запала тиша.

– Все ж, мабуть, необхідно його перепросити, – промовив професор після важкого погляду Моргана.

Леон Губер не міг сказати, чи слова його були щирі, чи це був лише необхідний крок для швидшого завершення розмови. Просто так треба було. Принаймні зараз.

Американець зрозумів, що більшого з вуст керівника витягнути не зможе, тому важко зітхнув та випростався, збираючись іти. А тоді промовив:

– Ми організовуємо вечірку на восьму вечора. Зберемось у якомусь пабі. Вирішили покликати й Бунге. Ви з нами?

– На жаль, мушу працювати.

– Звісно.

Морган розвернувся до дверей. Це був перший вечір, коли розмова із професором залишала у нього гіркий осад.

– А що Бунге? Погодився йти в вами? – почувся за плечима голос Губера, коли той вже тримався за лямку дверей.

– Поки не відповідає на дзвінки.

Розділ 12

21 червня 2017 року

Фес, Марокко

Ян Тибольцев вперше відчув, що таке ненависть, коли йому виповнилось одинадцять. Тоді хлопчина вже набрав був близько п'ятнадцяти кілограмів зайвої ваги. Із найнижчим зростом серед однолітків він мав найоб'ємніший опуклий живіт та схожі на сардельки ноги. Цю миттєву зміну в організмі діти сприйняли двоюко, проте з великою перевагою цькувань.

У шостому класі розпочалося дике пекло. Федя Крупков, найвищий та насильніший хлопець у класі, в якого обличчя починало вкриватися рідким сірим пушком, щодня намагався кнопкою чи шпилькою проколоти живіт товстуна. Так він нібито перевіряв, чи не здується він із гидким звуком, немов кулька. Відбиватись від цих жорстоких атак ровесників Ян Тибольцев не міг, не вмів та не хотів. Батьки радили уникати сутичок, за крайнощів просто йти додому і відсиджуватись. Хлопець розумів, що це не найкраща порада, однак інших не було.

За кілька місяців заїдання цькувань Тибольцев набрав іще п'ять кілограмів, що вилились у великі обвислі груди. Однокласниці стиха підсміювались та пропонували йому дати поносити свої бюстгальтери, хлопці ж підтримували знущання, затискаючи хлопця в кут й імітуючи гвалтування із пристрасними стогами. Федя якось прослизнув до хлопчачої роздягальні та зазнімкував на старий плівковий фотоапарат, як Ян скидав із себе мокрий після фізкультури одяг. За кілька днів уся школа заходила сміхом від видрукваних фото оголеного шестикласника.

Ненависть наростала й ставала частиною його життя. Ян із ненавистю прокидався та з нею ж і засинав. Дивлячись у віддзеркалення, він плював та махав кулаками в своє огидне тіло. Ян Тибольцев ненавидів однокласників за насмішки та побиття, ненавидів вчителів, які ігнорували жорстокі витівки дітей, а іноді навіть і заохочували їх. Ненавидів батьків за те, що вберігали сина лише в своїй зручній комфортній домівці. Та перш за все Ян Тибольцев ненавидів себе за те, що так і не зміг за все життя дати відкоша своїм кривдникам.

За кілька років хлопець трохи схуд, але проблеми зі швидким набиранням ваги поверталися, а з ними і жорстокість однолітків. Ян часто

розмірковував, якою насправді є причина їхнього гніву. Федя Крупков ідеалізував у собі поняття всюдисущого зла, однак це зло чомусь-таки і колись-таки мало зародитися. Ян розпитував батьків про природу зла, заздрощів, емоційних зривів людей, але ті зажурливо стенали плечима й радили не забивати голову дурницями. Тоді хлопець вирішив забарикадуватися за стінами книг. Домашня бібліотека, сповнена радянською художньою літературою з поодинокими вкрапленнями зарубіжної класики, детально описувала істинне буття людини. З кожною прочитаною книгою хлопець все більше дізнавався про людську природу, про види підступного зла та неординарності конфліктів, але в жодній з них так і не знайшов відповіді, як із цією природою боротися.

Дев'ятий клас для Яна Тибольцева став особливим, адже по закінченню він міг змінити школу на інший навчальний заклад. Під час останнього місяця навчання клас зігнали, мов стадо тупих овець, на випускні фотосесію для альбому. Ян загалом був не проти. І чим ближче було до випускних іспитів, тим легше ставало на душі. Навіть вимушена усмішка для фото вийшла майже щирою. За тиждень до останнього уроку Євгенія Петрівна – вчителька української мови та літератури, заодно і класний керівник 9-В – принесла двадцять шість примірників випускного альбому. Усі, крім Яна Тибольцева, кинулися до вчительського столу розглядати себе на фотографіях. Він же відкинувся на стільці, вдихаючи останні запахи напастованої підлоги. А тоді раптом усі учні засміялися, хапаючись за животи, що виглядало надто театральнo та іронічно. Товстун випростався та пірнув із головою у хвилювання. Він спробував знайти поглядом причину раптового реготу, проте однокласники стояли навколо столу таким щільним кільцем, що було неможливо бодай щось розгледіти. Доки вони не розступились.

Євгенія Петрівна, закинувши голову назад, бездумно заходилася сміхом і тицяла пальцем у розгорнутий випускний альбом. Коли ж її з Яном погляди перетнулися, жінка зробила невиразний рух, що міг означати лише кривляння його усмішки. Клас разом зі старою мегерою сміявся над його фотопортретом.

Чотирнадцятирічний хлопець вибіг зі школи, так і не повернувшись. Атестат, як і випускний альбом, забрали батьки, натомість своєму синові його не показали.

– Чуваче, іди сюди!

Ян Тибольцев обернувся. Віталій пакував наплічники до багажника вкритого іржою старенького «Opel». Марта вмостила на задне сидіння таксі під звуки суперечки із водієм. Засмаглий марокканець відмовлявся брати оплату за чотирьох, оскільки авто розраховане на сім персон. Він пропонував зачекати, доки підійде решта пасажирів, а тоді розвезити усіх по черзі. Остап одразу запротестував, наполягаючи на меншій ціні й миттєвому виїзді. Наближалася сьома година вечора – кінець денного посту та час відправлення їхнього автобуса до Шафшавена. Надворі темніло.

Ян насупився та відійшов убік, вкотре тримаючись осторонь конфліктних ситуацій. Він вичікував.

– Ви домовилися про ціну? – щоб Віталій розчув слова Яна з протилежного тротуару, необхідно було добряче крикнути.

– Так!

– І він не вимагатиме більшу суму по прибутті?

– Певно, вимагатиме.

– Бляха...

Ян тихо вилаявся, але рушив до таксі. Водій всміхався й запрошував сідати до салону, оскільки якнайшвидше хотів позбутися скупих непоступливих туристів.

– Що ж, рушаймо, – мовив Остап і зиркнув ліворуч на чоловіка за кермом.

За мить таксі від'їхало від головної брами Баб-Бу-Джелуд й рушило в напрямку центрального автовокзалу. Зі слів водія, дорога мала тривати не довше десяти хвилин. Він вивернув кермо та вивів авто на ширшу головну дорогу. Обабіч метушились люди з пакунками, а продавці закривали свої лавки – усі готувалися до азану.

Горло вперше за останні шість годин потурбувало Остапа. Кашель виривався голосніше за гул вітру з прочиненого вікна. Жоден з друзів не наважився порушити тишу, подумки розгулюючи наступним містом.

Шафшавен, або Шавен, був родзинкою для туристів у Марокко. Місто, збудоване на схилі хребта Ер-Риф та оточене високими захисними мурами, стало прихистком для багатьох мусульманських та єврейських вигнанців з Андалузії. Архітектура міста поступово набирала вигляду рідної для них іспанської домівки, а стіни вималювались у священний для євреїв синій колір – колір неба. Століттями місцеві підтримували традицію і щороку кожна вулиця, земля, стіни, дахи, абсолютно все фарбувалось у небесний колір, що притягувало туристів нарівні з грецьким Санторіні. Але так було не завжди. До початку двадцятого століття Шавен був замкнений для невірних. Якщо вірити легендам, той, хто не поклонявся ісламу, забравши за стіни міста, був негайно жорстоко страчений. До 1920 року лише трьом іноземцям удалося проникнути за мури міста, і тільки один зміг живцем утекти звідти. Завдяки недоторканості архітектура Шафшавена ідеально збереглася.

Ян разом із Мартою найбільше чекали поїздки до синього міста, адже це була жива муза для історій про все на світі, і здебільшого про саме зло та ненависть. Хлопець хотів відчувти свободу серед гір та побачити, як цією свободою розпоряджаються місцеві жителі, яким постійно доводиться боротися з сусідом-криміналітетом – людьми, які організовано та нелегально вирощували коноплю серед цих же гір.

Водій пришвидшив авто до вісімдесяти кілометрів за годину, від чого пасажирів уп'яло в сидіння й перехопило подих. Ян поглянув на марокканця, але замість звичного для них безтурботного спокою зауважив певний страх. З кожною секундою страх все більше виривався назовні.

- Гей! Повільніше!

Чоловік не зважав на українців і щось швидко бурмотів під ніс арабською.

На мить Остапові очі згасли, чорна завіса опустилась, залишаючи світ за межами баченого. Зникли будь-які звуки та запахи. Хлопця викинуло зі свідомості й одразу повернуло, наче натягнуту гуму, що після пострілу повертається в первинний стан. Жодного болю, жодних відчуттів узагалі. Все це тривало менше сотієї секунди, однак, як тільки повернулась свідомість, нічого з того він уже не пам'ятав.

- Що ж, рушаймо, - промовив хлопець, зиркнувши на водія, - ов...

Погляд прикипів до лобового скла, за яким будинки майоріли з величезною швидкістю. Авто вивертало з боку в бік, кидаючи салоном пасажирів. Водій наче прокинувся після кількахвилинного сну й намагався прийти до тями на повній швидкості. Марта пискнула й пригнулась. Її руки тремтіли у спробах втамувати адреналін та розпач, а тоді опустила голову та затиснула її між колін. Ян з Віталієм кинулись до араба й вхопили його за плечі. Тоді вже Остап припіднявся, все ще тримаючись за ручку, й встромив ліву ногу під кермо. Краєм ока він помітив, як кілька людей потрапили під колеса машин, які зигзагами летіли дорогою за кілька метрів від них. Намацавши носком гальма, Остап витиснув їх з усіх сил.

Найменше постраждала Марта. Коли чорний «Mercedes» на швидкості вривався в бік їхнього седана, машину розвернуло навколо своєї осі й кинуло до тротуару. Від потужного удару дразки скла розлетілись автосалоном, дряпаючи шкіру пасажирів. Ян схопився за ліве плече. Остап, напівстоячи-напівсидячи похитнувся та пірнув під кермо автівки. Тім'ям ковзнув пекучий точковий біль, і в очах потемніло. Тільки Віталій зумів втримати рівновагу завдяки мертвій хватці за передні крісла. Він один бачив, як їхня машина налетіла на прилавок з апельсинами й ударом притиснула старого продавця до стіни будівлі.

Усе завмерло в гучній смертельній тиші.

- Бляха! - вилаявся Остап, приходячи до тями. - Що це було?..

Ян безтямно лежав на задньому сидінні.

- Марто, ти ціла? - Віталій обережно торкнувся її плеча.

- Здається. - Вона підвела голову в спробі роззирнутися. - Остапе, ти де? Остапе...

Від побаченого слова перетворились на нестямний холодний вереск. Очі розширилися, білки посікло червоними ниточками капілярів. Віталій пригорнув дівчину до грудей, закриваючи її від сидячого попереду водія. Те саме побачив Остап, коли підвівся з-під керма й обтрусив з одягу й волосся дразки лобового скла. Смаглявий марокканець сидів утисненим в крісло із грудьми, пробитими тонкою трубою, що тягнулась крізь лобове скло до потрошеного рундука. Частина каркасу дашка від удару з машиною вигнулась та під прямим кутом увігналася в скло. Тобто у водія. Прут зупинився десь вглибині сидіння, утворивши позаду невелику опуклість. На щастя, він не

дістався до зомлілого Яна. Обличчя водія перекосили відчай і гримаса болю, так і застигнувши назавжди. З горлянки белькотінням виринали останні невиразні звуки.

– Господи! – ніхто так і не зрозумів, хто саме з них викрикнув.

Остап із огидою рвонув якнайдалі, але тіло обліпило сталевими вигинами зім'ятого салону. Він намагався не дивитися вперед, вивернувши шию праворуч кудись за межі катастрофи. Тоді їхні погляди зустрілися. Крізь тріщини лобового скла визирав прибитий капотом до стіни підстаркуватий продавець. Сива борода перетворилась на багряне павутиння.

Хлопець вивернувся та хапнув за ручку. Двері заблокувало.

– Треба йому допомогти!

– Не можна, чуваче! – кричав у відповідь Віталій.

Марта все ще перелякано тулилася до хлопця, наче це могло відгородити її від хаосу, що царював навколо.

Остап Макарчук кілька разів штовхнув двері, проте ті не піддавались. Тоді він зняв з себе сорочку, обв'язав нею руку, вхопив телефон водія й ударив ним по склу. Після четвертого удару тріщини вкрили усе полотно, й за мить хлопець виліз з авта, вибиваючи рештки уламків. Підходити до пораненого чоловіка було страшно й гидко, зважаючи на тельбухи, що от-от мали вивалитися з розірваного живота.

– Не чіпай його, дурню.

Дверцята біля Віталія відчинилися, й він кинувся до друга.

– Йому потрібна допомога, – відмахнувся Остап.

– Ти йому тільки гірше зробиш!

Остап не слухав. Під натиском несвідомих наказів, він схопив чоловіка за руку й спробував витягти з-під натиску машини. Останнім звуком, який видав старий, був голосний хрускіт та чавкання, ніби мокру ганчірку кинули в наповнене водою відро. Тіло постраждалого відхилилося вправо на дев'яносто градусів та порвалося, як папірець. Внутрішні органи просто випали на землю. Остап з криком впустив труп і виблював під ноги. Більше стримуватися не було сил.

– Боже, що там? – гукнула Марта з заднього сидіння. Вона розтирала й поливала водою обличчя Яна, щоб привести його до тями.

– Краще не виходь, – насилу відповів Віталій.

– Треба викликати швидку.

Хлопець, який щойно намагався героїчно врятувати пораненого араба, пришвидшено дихав, спершись руками на коліна. Його обличчя миттєво набуло болотяно-зеленого відтінку.

– Для кого?!

– Хоча б Янові.

– Боюся, швидка сюди не доїде, – мовив Віталій.

– Ти про що? – Остап досі не підводив погляду, рахуючи піщинки на почервонілій від крові землі.

– Озирнись, чуваче. Просто озирнись...

І він озирнувся. Уздовж вулиці розкинулися вщент розбиті автомобілі. Практично під кожним лежало кілька закритавлених тіл.

Прилавки з фруктами, соками та овочами валялися на землі, хоронячи під своєю вагою власних продавців. Серед тріску вогню та виливання пального вуха різали людські верески та дитячий плач. Хаос заповнив Фес, і серед усього цього лише кілька вцілілих важко волокли ногами.

Зрозумівши, що відбувається, Марта зібрала усю сміливість, придушила нудоту та вийшла з таксі, а точніше з того, що колись його нагадувало. У руках тремтіла невелика прямокутна сумочка з ремінцем на шиї. Дівчина фотографувала практично все, що потрапляло під руку, кожне авто, кожного пошкодженого, кожен розсипаний асфальтом фрукт. Бажання не втратити дорогоцінний матеріал виявилось сильнішим за інстинкт самозбереження. «Це заворожує», – лунало в голові українки.

Остап нарешті відволікся на звуки клацання фотоапарата. Витягнув телефон.

– Мій телефон вимкнений.

– Бляха, Остапе... – у розпачі завив Віталій.

– А твій?

Віталій мовчки потягнувся до поясної сумки й витяг смартфон.

– Теж не працює. Марто?

– Те саме!

Розділ 13

Перед українцями постало питання: чи дочекатися поліції, чи спробувати дістатись автовокзалу, залишивши за спинами дітище апокаліпсису. Вирішили одноголосно податись вверх вулицею у напрямку парковки автобусів. Необхідно було пройти кілька провулків та не покидати головної дороги.

Йти пішки крізь палаюче пекло ставало дедалі нестерпніше. Кожні кілька метрів вулицю барикадували самовільно зведені блок-пости з перевернутих машин. Іноді – з розпростертих тіл.

– Що ж це таке? Хто міг усе це зробити? – Ян не витримав натиску емоцій і затулив правою рукою рота. Ліва досі боліла від сильного удару об дверну ручку. Коли він оклигав, то на мить навіть здалося, що рука просто розламана, немов суха тонка тростинка.

– Не думаю, що це справа одного авта, – припустив Віталій. – Таке враження, наче всі водії водночас втратили керування.

– Але це неможливо! – крикнула Марта.

– Я знаю. Але так виглядає.

– А хтось зауважив, як це відбулось? Коли?

– Ні, я не бачила.

– Я теж, – хитав головою Ян.

– Схоже, що ми тільки сіли в таксі і... – Віталій не знав, як продовжити. – Хоча це... не зважайте.

– Ні, – підтримав його Остап, кивнувши, вдячний за можливість бодай на мить відвести погляд від мерців, – у мене те саме відчуття. Я тільки хотів сказати водію рушати, а ми вже із шаленою швидкістю летіли в будинок.

– Це ж якась чортівня. Так не буває!

– Не знаю...

– Це все шок, – сказала Марта, – я вже таке бачила, та й розповідали про це на курсах надання першої допомоги. Перше враження, ніби доволі об'ємна частина випадає з пам'яті. Це називається дисоціативною амнезією – щось на кшталт захисної реакції організму. Мозок прагне забути усі події, що викликали шок, спогади про які можуть нанести шкоду. Таке відбувається майже завжди у подібних ситуаціях.

– Амнезія? – скривився Ян. – У чотирьох одразу? Я ж правильно розумію: у нас усіх провал у пам'яті?

Кожен поволі кивнув, залишивши зауваження без відповіді. Це важко вкладалося в голову. Нудота знову поверталась, перетворюючи обличчя друзів на бліді полотна, померезані тонкими похмурими мазками.

– Це неправильно.

– Що неправильно? – змучено видихнув Віталій. Він знав, до чого хилить Остап, але волів не бачити тих закривавлених тіл.

– Невже ми просто підемо... треба їм допомогти. Бодай комусь.

- І що ти зробиш? Прикладеш подорожника до розчавленої голови?!

- Все ж краще, ніж егоїстично проходити повз! - кашель Остапа поступився нервовому хрипу. Хлопець вихаркував слова, наче таким чином глушив почуття провини.

- Егоїзм тут ні до чого!

Ян, зачувши зародження вибухових емоцій, приповільнився й продовжив крокувати трішки позаду. Знову спрацьовував інстинкт захисту від конфліктів.

- Ти своїми діями можеш узагалі вбити тих людей, - продовжував нападати Віталій, - як того старого! Хто зна, можливо, швидка б змогла йому допомогти, але ж ні! Ти - наш супергерой, ти вмієш склекувати людей!

- Хлопці, припиніть! - Марта встала між хлопцями, однак Остап жорстко відштовхнув її. Дівчина не втримала рівноваги і впала спиною на асфальт.

Ян підбіг до неї, щоб допомогти підвестись.

- Не смій штовхати її! - гнів прорубав глибокі урвища на обличчі Віталія. - Покидьок слабодухий!

- Ви мене вже дістали, коханчики! Її слюнява думка для тебе важливіша, ніж життя невинних безпомічних людей!

Віталій вибухнув гнівом і щосили ударив Остапа кулаком в обличчя.

- Гей, чуваки!

Остап втримався на ногах та спопелив поглядом усе навкруги. Кров з тріснутої губи фарбувала в червоне передні ряди зубів. Він притулився рукою до болючої щелепи, яка тепер відчутно хрустіла при кожному русі. Хлопці дивилися один на одного з розчаруванням, ненавистю, палаючою правотою та вбивчою німотою. Між ними в цю мить було все, крім тих зачатків дружби, які безслідно зникли, немов і не існували взагалі.

- Іноді так треба, - ледь чутно сказав Віталій, - щоб остудитися.

- Ви придурки! - Марта кинулась з кулаками на хлопців. Дівчина гатила тендітними слабкими ударами в плечі спершу одного, а тоді й другого. - Ви що робите? Друзі, чорти б вас! Вам проблем мало?

- Вона має рацію, - озвався позаду Ян. - Нам треба вибратись із цього пекла, а тоді вже вирішуйте свої суперечки наодинці.

Хлопці презирнулись востаннє й мовчки погодились. Йти залишалося недовго, й за вісім хвилин вони завернули на сусідню вулицю. Досі ніхто не зронив ні слова. Нарешті вони опинились перед високим захарашеним автовокзалом.

Тут українці з розкритими ротами спостерігали найжорстокішу картину в їхньому житті. Чотири автобуси зіткнулись лобами між собою. Перші два виїжджали з паркувальних місць при головному вході автовокзалу, огинаючи

бетонний паркан. Інші в'їхали на територію і вивернули вбік, звідки виїжджали перші, щоб не розчавити людей, які на краю тротуару чекали на посадку. Останній білий автобус перевернувся на правий бік та проповз асфальтом вздовж дороги, не в змозі спинитися перед зупинкою. Вижило лише двоє марокканців та ще трое туристів із напакованими наплічниками. Решту розчавив автобус, вкривши корпус та логотип компанії перевізника чорно-бордовими плямами.

Жоден з тих, кому пощастило вижити, не мав сил допомогти постраждалим, вони з криками та плачем шукали серед місива близьких, вигукували їхні імена крізь змордовані схлипування. У перевернутому автобусі плакало немовля.

– Повертаємось у хостел, – єдині слова, на які спромігся Віталій, тремтіли від невпевненості.

Цього разу ніхто не заперечував.

Розділ 14

Четвірка пірнула у порожній провулок. Жодних дітей, які тягнули за рукави із проханнями найняти їх провідниками, жодних усміхнених жінок похилого віку та дідів верхи на віслюках. Вуличка пустувала аж до виходу до наступної широкої головної алеї. Пройшовши три повороти, Віталій скерував решту за собою. За кілька миттєвостей Марта замкнула за собою масивні вирізьблені дерев'яні двері хостелу.

«Якого дідька тут відбувається?» – хвилику пронеслося в її голові. Перше, про що вона подумала – терористичний акт. Її батьки до останнього не хотіли відпускати доньку до африканської країни через загрози, які щодня транслювались телебаченням та Інтернетом. Так звана «Ісламська Держава» наносила щораз потужніші удари, кочуючи від країни до країни. Окрім того, численна кількість марокканців у рядах терористів, спійманих на скоєнні терактів, лише підлила масла у вогонь. Та упереджене ставлення старшого і переляканого покоління не змогло зв'язати руки дівчини. Марта за два дні зібрала усе необхідне, вирушила потягом до Львова, а звідти разом із друзями автобусом до Варшави. Ще впродовж кількох годин мандрівки Марта отримувала смс-повідомлення з посиланнями на інтернет-статті про напружений стан на півдні країни, але її це тоді мало хвилювало.

До сьогодні. Цього разу Марта Лівінська замислилась, чи не мали рацію її батьки, бажаючи вберегти свою юну бешкетницю. Все ж, важко видихнувши, дівчина спробувала на хвилику забутись.

«Благаю, врятуй нас», – молила Бога.

Шарпання ніг відволікло дівчину від тихої молитви. Посеред двору біля вимкненого фонтану стояло шестеро чоловіків у темному вбранні. Один з них поверху мав просякнуту потом сорочку кольору хакі. Їхні вирази обличчя не можна було назвати доброзичливими: похмуро зведені брови й зверхній погляд

були напрочуд красномовними – українцям тут не раді. Шоки кожного вкривала коротка жорстка щетина. Довкола них зібрались китаянка Мейлін та трое новозеландців. Тепер Марта вже точно шкодувала, що не послухала батьків.

Розділ 15

21 червня 2017 року

Гамбург, Німеччина

Емігрантка Барбара Шабринських стиснула невеликий двополичковий возик із пляшками м'яких засобів та висячими ганчірками й звернула праворуч у темний коридор. Полячка любила працювати допізна, коли освітлення перемикається на енергозберігаюче, так що не розбереш навіть контури силуетів. Права жовта рукавиця, як завжди, трохи тиснула й пахла свіжою гумою, ховаючи під собою розбухлу від перевтоми та поплямовану від опіків руку.

Коридор став рідним, особливо коли з кабінетів виходили молоді аспіранти, які затримувались допізна. Двері праворуч відчинилися одразу, щойно Барбара до них підійшла. Із них вийшов молодий хлопець у простому зношеному одязі. Не звертаючи жодної уваги на жінку, він пройшов повз, потупивши погляд у смартфон, та зник за дверима туалету в протилежному кінці коридору.

Шабринських промайнула самотню лампу, вкручену до стелі, й поринула у морок. Опісля закінчення робочого дня з освітлення працювала лише одна лампа через дві. Відповідно, коридори університету нагадували нічне шосе з темними проміжками, в яких можна було сховатись від навколишнього світу. Підійшовши до останнього кабінету, жінка на мить завмерла. Возик уперся до дверей прямо під вивіскою «Александр Бунге».

Останні кілька днів Барбара Шабринських боялася переступати цей поріг. Вона ніколи не любила пліток, що розповсюджувались персоналом університету, однак з них не важко було зрозуміти, що той Бунге перетворювався на загнаного коня. Чоловік працював ледь не цілодобово й без особливої на те причини не виходив із кабінету. Сама ж Барбара не бачила його, оскільки Александр відмахувався після першого стукоту в двері.

Схожу депресію відчувала й сама полячка у перші роки свого переїзду до Німеччини, але і з лайном в голові звикаєш жити. Жінка широко співчувала науковцеві, хоч і не знала причини такої його поведінки.

«Знову відмовиться?», – гадала Барбара.

Вона піднесла стиснутий кулак майже впритул до вивіски з іменем та за звичкою кісточками пальців двічі коротко постукала. Жодної відповіді. Барбара повторила стукіт. Тиша.

«Ну, що ж», – подумала жінка й потягнулась до кишені по зв'язку ключів.

За кілька секунд пані Шабринських все ж встромила необхідний ключ у замкову шпарину й спробувала повернути ліворуч. Ключ не поворухнувся. Вона вхопила за ручку та повільно натиснула. Двері виявилися відчиненими. Таке нерідко траплялось – понад половини працівників не замикали за собою кабінети. Прибиральниця вхопила за руків'я возик з «інструментами» та втягнула його до робочої кімнати Александера Бунге.

Темінь огорнула жінку, щойно вона увійшла досередини. Світло було вимкнене, отже, чоловік давно покинув роботу і вже, мабуть, ніжився у своєму ліжку. Вхопивши очисний засіб для меблів та чисту ганчірку, вона підійшла до вимикача й увімкнула освітлення. Жінка ледь стрималася, щоб не закричати від побаченого.

За столом сидів побілілий чоловік із застиглим обличчям, тулуб якого був нахилений вперед так, що голова вільно лежала на мокрій від крові дерев'яній поверхні. Александер Бунге був мертвий.

Частина 2

Розділ 16

21 червня 2017 року

Фес, Марокко

Здавалося, їх було близько двох десятків. Ніхто не розумів, що трапилося, та чому їх зігнали до відділку поліції. Це було доволі просторе приміщення, яке нагадувало залу палацу. Підлогу та стіни облицьовувала дрібна плитка – розміром до п'яти сантиметрів, – вкрита візерунками від простих прямокутників до абстрактних квітів. Стеля здіймалась на метрів п'ятнадцять, увінчана згори скляним куполом, який утримував та підсилював луною стурбований гомін затриманих.

Чотирьох українців вивели до масивних дерев'яних дверей. Марта спробувала непомітно зазняти на фото дивакувате різьблення та великі круглі металеві ручки, за які тягнув суворий полісмен у цивільному. Але щойно вона підняла візир до обличчя, мокрий від поту здоровань вирвав фотоапарат із її рук та передав своєму керівнику.

– Гей! – Марта відчувала зростаючий гнів всередині, проте ганебний стан безпорадності зараз брав верх. – Це моя камера!

Поліцейські поглянули на неї без жодних емоцій, згодом про щось перемовились арабською та розійшлися, розбираючи групами мешканців різних

хостелів. Згодом підійшов худорлявий, вдягнений у джинси, кросівки та футболку поло держслужбовець, який зібрав їхні паспорти.

– Ти і ти, – тицьнув він пальцем на Остапа та Марту. – За мною.

Віталій та Ян одразу рушили за друзями, але дорогу їм перегородив інший здоровань.

– Ви – ні, – спокійно промовив він. – Ви зі мною.

– Але ж ми разом. – Віталій спробував заперечити та одразу замовк, зустрівши грізний погляд полісмена.

Марта Лівінська зауважила, що новозеландців також розділили на дві групи, а Мейлін відвели до старшого окремо – імовірно, вони знали, що китаянка довгий час працює в хостелі. Українці уявлення не мали, як їм поводитись, що вони повинні говорити, про що свідчити. Вони просто опинились не в тому місці та не в той час – як би це банально не звучало. Зараз вже ніщо не мало значення, адже в них був один недолік – усі вони були іноземцями. А завдяки заповненим анкетам у аеропорту Cai – ще й легкодоступними іноземцями.

Марта дивилась на єдину людину, на яку могла покластись у цю мить, єдиного, хто розумів та поділяв її важкий стан. Остап тримався струнко, не опускаючи підборіддя, дивлячись у вічі кожному, хто підходив надто близько.

– Що вони від нас хочуть? – Марта стогнала, ніби долала важкий біль.

– Допитати. Поглянь, – кивнув Остап їй на людей посеред відділку, – схоже, вони збирають туристів з усього міста.

– Навіщо?

– Також допитати.

– Допитати про що? – Марта не могла повірити у те, про що досі сама подумки заперечувала.

– Про аварії.

– Але чому нас?

– Марто!

– Я не розумію! – Дівчина зривалась. – Навіщо?!..

– Марто! – Остап закашлявся одразу, як підвищив голос. За кілька секунд, коли дихати стало легше, продовжив: – Не панікуй, все буде добре.

– Як це не панікувати? Ми у поліції! Марокканській поліції. Наші паспорти зараз пробиватимуть по базі. Про це тепер знатимуть у кожній країні, де я перетинатиму кордон.

- Нічого страшного. Вони лише дивитимуться, коли ми прилетіли та чи є в нас марокканська віза.

- У кожного?! Навіщо їм пробивати кожного? - Дівчина дедалі більше панікувала. - Невже вони думають, що хтось із тут присутніх міг організувати цей теракт?!

- Ці теракти, - сухо виправив дівчину Остап.

Він безперервно стежив за невеликим кабінетом у ніші прифронтальної стіни відділку. На неогороженому тісному клаптику капітан поліції - той, хто досі тримав у руках Мартин фотоапарат - гарячково про щось сперечався із двома підлеглими. Крізь гамір хлопець не міг розчути навіть слів подруги за спиною, не кажучи вже про допит друзів у протилежному від них куті. Єдине Остап міг стверджувати з впевненістю: із такою ситуацією місцева поліція стикалась вперше - розгубленість проглядалася і на їхніх обличчях.

- Що? - перепитала Марта.

Поодинокі краплі поту стікали з її лоба. Через висячий у повітрі пил струмені поту на обличчі перетворилися на сірі стрічки.

- Ці теракти.

- Гадаєш, такий був не один?

- Їх було безліч. Найімовірніше, усім Фесом.

- І ти так спокійно про це говориш? - Думками дівчини знову прошмигнули застереження батьків.

- Ми нічого не можемо вдіяти, - мовив Остап, картаючи себе за те, що повторює слова Віталія, і за мить додав:

- Йде.

До українців підійшов охайний чоловік у червоній сорочці та з дрібною щетиною на втомленому обличчі. Він віддав Марті фотоапарат. Практично видерши його з рук араба, дівчина одразу відкрила тонку кришечку, припасовану збоку, та зазирнула всередину.

- А де картка? MicroSD-карта пам'яті!

- Вилучена як важливий доказ.

- Вилучена? Що?! Ні! Ні-ні-ні-ні...

- Марто, заспокойся. - Остап намагався втихомирити подругу, але це виявилось марною справою.

- Сам заспокойся! Там мої фотографії. Вони мені потрібні.

- На жаль, ми не можемо повернути вам картку. - Поліцейський не вперше пояснював схожу ситуацію і вже не звертав уваги на жодні емоції.

– Я... я скажитимуся! Покличте керівництво.

– Досить! – Остап вхопив дівчину за лікті та міцно притиснув до себе. Заговорив українською, щоб держслужбовець не зрозумів: – Вони її повернуть. Прошу, зачекай, поговоримо з ним та з'ясуємо, що до чого. Не психуй, ми ж ні в чому не винні.

– Та пішов ти!

Вона вирвала руку та відійшла на кілька кроків назад. Обійнявши долонями обличчя, Марта тихо заплакала. Тепер будь-які сподівання на хороші сюжети можна було ховати у далеку шухляду.

Остап Макарчук спробував опанувати хвилювання за подругу й повернувся до чоловіка в червоній сорочці. Він мусив з'ясувати якомога більше та водночас переконати полісмена у власній непричетності до цих страшних подій.

– Що насправді відбувається? Навіщо ви привели нас сюди?

Шум від розмов зростає, звідкись долинав жіночий плач. Віталія з Яном досі допитували неподалік.

– Мене звати лейтенант Явдах Лахлу, – назвався поліцейський. Від нього ткнуло потом та голодом. – Ви Остап Макарчук? – Останні слова він промовляв, дивлячись у паспорт хлопця.

– Так.

– А це Марта Лівінська?

– Лівінська, – кивнув хлопець, – так.

– Де ви були перед тим, як прийшли до хостелу?

Біля дверей почалась метушня: до приміщення ввели нову групу туристів, серед яких виявились кілька підлітків афроамериканців та двоє білих дівчат. Одна з них задихалася від істерики, важко підбираючи вигуки французькою.

Лише зараз Остап побачив над входними дверима великий портрет короля Могамеда VI.

Врешті, повернувшись до розмови, хлопець стисло переповів полісменові про прибуття до Марокко та перебування у Фесі.

– Ми вчотирьох їхали до автовокзалу, – Остап відповів Явдахові прямим поглядом в очі. – У нас автобус до Шафшавену. Був...

– Як довго планували перебувати в Шавені?

– Добу. Далі до пустелі, до Мерзуги.

Після синього міста українці планували денну поїздку верблюдами Сахарою та ночівлю серед піщаних дюн. На сайті каучсерфінгу Ян знайшов місцевого, який водив туристів до свого наметового поселення на ночівлю, надавав трансфер верблюдами та гарячу свіжу вечерю, зготовану посеред пустелі. І усе це за п'ятдесят євро з людини. Ідея провести ніч під зірками та зустріти схід сонця в Сахарі одразу ж сподобалася Марті. Згодом її ентузіазм підтримала і решта хлопців. Та тепер усі плани руйнувались на очах.

– Чому речі залишили в готелі?

– Бо прямого автобуса з Шавена до Мерзуги немає, тільки з Феса. Тому ми вирішили залишити важкі речі в хостелі та повернутися по них перед від'їздом до Мерзуги.

– Що він питає? – пролунала за спиною в Остапа стривожена українська.

– Усе добре, – відповідав хлопець англійською, щоб не викликати жодних підозр у поліцейського.

– Як довго планували перебувати у Марокко? – продовжував допит Явдах Лахлу.

– Два тижні.

– Маєте бронювання готелей на всі дні?

– Так, у хостелі серед інших речей.

– Назад звідки летите?

– З Агадіра. Хотіли провести там останні три дні подорожі, поплавати в океані.

Остап вже не знав, чи зможуть друзі продовжувати спокійно та безперешкодно гуляти чужими містами поміж людей, які перебували у кількадечному траурі. Чи все ж таки куплять квитки на найближчий рейс із Саї кудись до Європи та повернуться додому? Таке рішення необхідно було винести на обговорення одразу після повернення в хостел.

– То ти кажеш, їхали до вокзалу, – замислився лейтенант Лахлу, – доїхали?

«Що він мав на увазі?» – Остапові здалося, ніби полісмен намагався його на чомусь підловити.

– Не доїхали, – впевнено відповідав хлопець, – як і всі на нашій вулиці.

– Тобто?

Тут Явдах Лахлу схопився та витяг з задньої кишені джинсів записник та ручку.

– Тобто водій втратив керування, чи що там сталося. Ми не встигли зрозуміти, як з'їхали з автошляху й врізались у будинок.

Очі марокканця округлились. Він гадав, що цей шмаркатий українець хоче пошити його в дурні. Лейтенант насупив брови, показуючи тим самим, що зараз не час жартувати.

– Просто так ні з того ні з сього втратив керування?

– Звучить абсурдно, але це правда. Ви вже не вперше це чуєте сьогодні?

– Не вперше, – поліцейський кивнув, але брови не розслабив. – Хто був за кермом?

Остап переповів усе про ту жахливу поїздку та мертвого водія. На добро це йому не пішло, однак хлопець розумів, що краще казати як є і якимось-таки це довести, ніж бути засудженим в африканській країні. Він достатньо бачив фільмів, щоб зрозуміти, який із варіантів кращий, а який гірший.

– Як ви почувалися після цього інциденту?

– Жахливо, звісно ж! Ви бачили вулиці, вкриті трупами?!

– Чи не мали певних відхилень у здоров'ї або ж психологічному стані? Не пам'ятаєте чогось дивного у своїй поведінці?

Що він має на увазі?

– Ні, нічого такого, – здивовано відповів Остап, після чого поліцейський його відпустив.

Після виснажливих допитів їх знову звели із друзями та залишили чекати в кутку біля входних дверей. Хотілося просто вийти на вулицю та забути про це жахіття. Марта досі не могла повірити у відсутність карти пам'яті та усіх своїх фотографій. Але порівняно з Яном дівчина мала вкрай спокійний вигляд: хлопця підкидало від страху за власну свободу, яку от-от могли відібрати на чужому континенті, його подих зводило, що змушувало розривно та часто дихати.

Хвилини очікування обернулися на години. Кожен продумував тисячі ймовірностей своєї подальшої долі після сьогоднішніх подій, хвилювався за власну безпеку та боровся зі страхом, що впевнено домінував під куполом відділку поліції. Їх настільки поглинув інстинкт самозбереження, що з голови повністю вилетіли сотні загиблих марокканців на вулицях міста.

Розділ 17

– Треба тікати звідси! – Голос Яна нагадував писк пораненого пацюка. Обличчя збагряніло, і ніхто не міг назвати справжньої причини: через втому, страх чи ще щось, знайоме лише йому одному.

Усі мешканці хостелу з відділку повернулися одночасно, однак так і не спромоглися зібратися на вечірню зустріч на терасі чи в дворику, усі повтікали до своїх номерів. Останні кілька годин виявилися стресовими і для персоналу. Власника Муаза Лахріфа разом із керівниками решти готелів досі тримали в поліції.

Четверо українців також повільно попрямували до свого номера на другому поверсі. Кожен звалився у ліжку, не промовивши жодного слова. І лише Ян, який ніби ожив за відсутності небезпеки, як оратор стояв посеред кімнати та декламував розповідь про жахи їхньої мандрівки.

– Чого ти завівся? – слова Віталія за інтонацією нагадували дорікання.

– Чого я завівся?! Можливо, тому що за межами Медіни все потрошене та вкрите трупами?

– Підтримую Яна, – озвалась Марта, – необхідно якомога швидше тікати з цього міста.

– Я не про Фес говорю, а про Марокко.

– В жодному разі, – запротестував Віталій.

– Ти сліпий? Не бачиш, що відбувається? Добре хоч за ґрати не кинули, – Ян знервовано притупцював на місці.

– Ніхто нас нікуди не кине, малий. Це просто якийсь теракт, треба прийняти це і відпустити.

Віталій показово голосно вдихнув та видихнув, імітуючи медитацію.

– Народ!

Усі обернули голови на голос. Остап сидів, зпершись на стіну, де серед темряви екран смартфона підсвічував його обличчя. Щось у ньому було незнайоме для решти, щось, від чого сироти пробігали гарячою спиною.

– Телефон працює?!

– Ага. Увімкнувся. Здається, він раніше вже працював, просто вимкнувся тоді, під час аварії.

Усі трое потягнулись по свої смартфони.

– Я зараз перечитую новини. Навіть українські сайти пишуть про катастрофи в Фесі, – сказав Остап, не відриваючись від телефону.

– Так швидко? – Марта підійшла та вмостилася поруч.

– Ніхто нічого суттєво не описує, бо ще не було жодного офіційного оголошення марокканської влади, лише посилаються на пости у фейсбуці.

Дівчина відсахнулась.

- Боже мій...

Її очі вмить наповнились слізьми, а тіло тремтіло, мов під ударами струму. Остап продовжував переглядати прикріплені до новин фото. Для більшого ефекту сайти викладали лише наймоторошніші: розірвані на шматки голови, руки, калюжі темної крові, розтрощені машини. Куди б не гортав Остап, скрізь було одне й те ж. Лише іноді траплялись поодинокі фото із простими ДТП.

- Що там? - гукнув Віталій. Він уперше за вечір зумів присісти і не хотів навіть підводитися з м'якого матраца.

- Фото, - мимрив Остап, - жахливі фото.

- І все?

- А тобі мало?! - Кожне слово, яке викрикувала Марта, було її внутрішньою іскрою, яка вже не могла запалити вогнища.

Якщо вони вже змогли знайти жахливі новини в Інтернеті, то її батьки і поготів. Варто було б також вийти в мережу та відписати, що все гаразд. «Гаразд», - з іронією прошепотіла про себе дівчина. Ситуація була далека від поняття «гаразд».

- Пишуть, що усі аварії відбулися одночасно.

- Одночасно? - озвався Ян.

- Це означає - в один момент.

- Я не про те, Веталь! Що там пишуть?

- Ось, - кивнув Остап, повертаючись до минулої сторінки, - зараз. Катастрофам передувало раптове вимкнення електрики. Вимкнулись телевізори, телефони, годинники. Це стало однією з причин аварій. Усі без виключення авто пришвидшилися та відмовили у керуванні. Ті, хто були пасажирами, повідомляють про дивну поведінку водіїв. Як у нас з вами.

- Стривай!

Ян підійшов та зазирнув у екран Остапового мобільного. Йому потрібно було рухатись, кудись подіти руки, щоб не відчувати застою. Він не міг просто сидіти без діла.

- Так фізика не працює.

- О, - промовив Віталій, - починається курс лекцій.

Він часто прирівнював Яна - свого колишнього однокласника - до завучки. Ян Тиборцев покинув Львів одразу після школи. Єдиний його друг із академічної гімназії, в якій він довчився останні два роки, піддався хвилі й шугонув до Політехніки, чия підопічною і була гімназія. На відміну від того друга, який відівчився у львівському виші та лежав зараз за метр від нього, Ян буквально втік до столиці. Мозок хлопця працював подібно до

механізму годинника, перевіряючи та рахуючи з ідеальною точністю. Відсутність друзів та наявність вільних вечорів після навчання він використовував для удосконалення власних знань. У кінці двотисячних в Україні ще не було хорошого доступу до інтернету та не видавались в достатній кількості та якості хороші наукові книжки. Усе, на що міг розраховувати Ян, це старі радянські видання російською мовою, актуальність яких могла вже бути давно втраченою.

За підтримки батьків Ян вступив до Київського політехнічного інституту на фізико-математичний факультет на кафедру загальної фізики та фізики твердого тіла. Там він міг бути собою, не боячись цькувань та обзивань чотириоким задротом – там такими нікого не здивуєш. Та найбільше Ян дякував за свій вік. Ті, кому виповнювалося за двадцять, не надто переймалися булінгом інших, адже самі глибоко потопаять в нереалізації. Або просто спивалися. Ще студентом фізико-математичного факультету, хлопець відчув, що нарешті живе, а не просто існує. До сьогоднішнього вечора.

– Так, буде лекція, – не зважав на гостру репліку однокласника Ян, – бо відсутність електрики аж ніяк не може вплинути на наручні годинники, які також зупинились, – він тільки зараз глянув на свій годинник й зауважив, що той досі стояв. – А тим паче машини, які взагалі на механіці працюють. Вам що, ніколи в місті світла не вимикали? Невже після цього ви бачили такий армагеддон на вулицях? Ні, річ тут не тільки в електриці.

– Не дурний, знаю, – погодився Остап, – але що ж тоді могло дати такий масштабний ефект?

– Не знаю, – знизав плечима товстун. – Вимкнення електрики могло бути не причиною, а наслідком. Високе магнітне поле може зупинити годинники. По суті точковий магнітний імпульс здатен навіть вирубати телефони, але на це потрібна надзвичайно велика кількість потужної енергії. Уявіть скільки, якщо вимкнулось велике місто.

– Але, я так здогадуюсь, на авто воно не вплине?

– Якщо це був якийсь потужний сплеск енергії, то він міг вивести з ладу електроніку в машинах, але знову ж таки це повинен бути надзвичайно потужний сплеск. Натомість в авто є гальма. Це щось масштабніше та незрозуміліше.

– І що б могло спричинити такий енергетичний вибух?

– Не маю жодного уявлення.

– Опа, – хіхікнув Віталій зі свого ліжка, – лекційні матеріали закінчилися?

– Це може бути якийсь вибух на виробництві.

– Виробництві чого? – втруtilась Марта, захоплена розмовою. На мить вона забулась і навіть відклала телефон із набраним, але ще не відісланим повідомленням до батьків. – Це що, якась ядерна лабораторія?

- Ні. Я не знаю, над чим можна працювати, щоб стався такий енергетичний вибух, проте що б то не було, воно має бути в межах цього міста.

- А як щодо дальньої зброї, яку могли запустити у Фес?

- Не знаю, можливо, хоч і мало ймовірно.

- Стривайте, - пригадала дівчина, - чому тоді моя камера працювала?

- Тобто? - не розумів Ян.

- Я ж тоді усе фотографувала, але телефони були вимкнені. І годинники також.

- Вимкнулись, - підтвердив Ян, - але, мабуть, ненадовго. Їх могло щось погасити на кілька секунд. Телефон самовільно після цього не запуститься, як і годинник, а от камеру ти ввімкнула самотужки, і все було гаразд. Якби ми спробували увімкнути телефони ще тоді, впевнений, вони б теж запрацювали.

- А на людей воно може вплинути? - Остап зважував кожне слово, щоб не наговорити дурні.

- Ти про що?

- Що, як ми через це й отримали той провал у пам'яті?

- І ти гадаєш, що подібне відбулося з усіма? - запитав Ян.

- Це б пояснило, чому водії втратили керування - вони вирубались на кілька миттєвостей, як і ми.

Крізь вікно з мечетей зазвучав заклик до молитви. Луною відбивались десятки голосів крізь гучномовець, а тому важко було зрозуміти, який із них найближчий до хостелу. Людям необхідна була духовна підтримка, і віра це забезпечувала. Вони уявляли, як у цю мить мечеті переповнені, як мусульмани хором моляться, віддаючи шану Богові та усім загиблим.

Українці затихли, вичікуючи закінчення молитов, які звучали так само звідусіль, не слабше за заклик муедзінів. Їхні вуста самовільно зімкнулись, мов зачаровані тим хвилюванням та водночас спокоем в голосах віруючих. В кімнаті стало якось не по собі.

- Скільки ж людей загинуло..

- Понад чотири сотні.

Усі здивовано глянули на Остапа. Той у відповідь помахав телефоном.

- І наразі це тільки орієнтовна цифра.

- Матір Божа... - вигукнув Віталій, дужче затиснувши в руках свій «iPhone».

- Що?

- Розбився літак.

- Який літак?!

Очі Марти знову відкрила волога пелена, й вона різко відвернулась до стіни, прагнучи бодай фізично відгородитися від того, що відбувалось.

- Фес - Париж компанії «Royal Air Maroc», - Віталій продовжував уважно читати новини, ковтаючи сухі глиби у горлі. На момент стресу Остапове кахикання вгамувалося. - Літак завжди вилітає о шостій вечора, але сьогодні запізнилися із поданням палива, і рейс затримався на півгодини. Щойно він злетів, йдеться у статті, його понесло вбік, після чого той гепнувся немов цеглина.

- Це неможливо...

- Збожеволіти можна...

- Скільки загинуло? - запитала Марта.

- Зараз, - він очима пробігся новиною, вишукуючи кількість жертв. - Знайшов. Літак був заповнений лише на третину.

- Скільки?

- Шістдесят три разом із екіпажем.

- Я ж кажу, треба тікати звідси.

Нікому не було солодко, однак Ян хвилювався перш за все про себе, а помирати від невідомо чого та невідомо де хлопець не збирався.

- Ти знову за своє? - гаркнув Віталій.

- У тебе є кращі пропозиції?!

- По-перше, ти особисто після усього, що сталось, відправляв би літаки у небо? Не знаючи, чи знову може трапитись викид цієї твоєї енергії?

Ян стих, зрозумівши, що пропустив цей момент.

- Веталь має рацію, - озвався Остап й відкинув убік телефон. - Навіть якщо держава дозволить польоти, я ногою не ступлю на борт літака.

- Я теж, - підтримала дівчина.

- То полетимо з іншого міста! За межами Феса ж усе гаразд.

- Ти впевнений? Я - ні. Так само, як і не впевнений, що не повториться цей апокаліпсис в інших містах. По-друге, щоб дістатися до іншого міста, необхідно сісти в авто або автобус. Про це навіть мови бути не може, автобуси місто точно не запускатиме найближчим часом, доки не з'ясує, в

чому причина тих аварій... чи що б то не було. Не знаю, як ви, а я точно не ступлю ногою в жоден інший транспорт. Не хочу випадково загинути.

– Так, Янику. Ми попали.

– І що ви пропонуєте? – товстун зняв брудні окуляри, протер спітніле обличчя й поглянув на друзів. – Залишатись у цьому страшному місті?

– Іншого виходу я поки не бачу, – кивнув Остап.

– Та щоб вам!

Він вхопив рушник, який сохнув на спинці ліжка й пішов у душ, голосно зачинивши за собою двері. Якщо не словесно, то хоча б діями хлопець показав свою незгоду. Незгоду з тим, що ще принесе їм чимало лиха.

Марта зрештою зібралась з думками та відписала на двадцять восьме повідомлення від батьків, після чого тихо забилася в куток та почала щиро молитися.

Розділ 18

– Пс, Остапе.

Серед мертвої тиші шепіт дівчини здавався ніби криком з гучномовця. Остап Макарчук перевернувся з боку на бік у ліжку та втупив очі у темряву. Він ледь зумів розрізнити контур Мартиного обличчя серед слабкого освітлення, що сочилось крізь відчинене вікно зовні. Хлопець досі не міг заснути, продовжував знову і знову прокручувати у пам'яті прибитого до стіни араба.

– Що таке? – голос Остапа звучав надто втомлено.

– Ходімо на вулицю.

– Що? Навіщо?!

– Вони забрали усі мої фотки.

– І?

– Я повинна сфоткати усе, що відбувається на вулицях міста. Або хоча б у Медіні.

– Вони ж забрали твою картку пам'яті. На що ти збираєшся фотографувати?

– Я ж не дурна, щоб їхати в Марокко тільки з однією картою. Ще є дві про запас.

До третьої години ночі Марта Лівінська крутилася в ліжку, однак так і не змогла протистояти спокусі зробити найкращий у її житті сюжет для статті.

Страх перед гнівом людей та підозрами поліції потроху розвіявся і навіть перетворився на щось схоже на насмішку. Як вона взагалі могла подумати, що ці люди можуть їй нашкодити? Марта всього-на-всього тендітна дівчина з далекої України, зовсім не схожа на терористку. Тим паче місцеві поховались у своїх будинках та не вилазитимуть звідти аж до світанку. Єдине, чого вона досі боялася, – мертві тіла.

– Ти що, здуріла?! Смерті хочеш? – Остап ледь не вибухнув. – Та хоч п'ятдесят карток пам'яті. Їх або знову забере поліція, або тебе заб'ють до смерті місцеві. І я не буду звинувачувати їх у цьому. Їхній гнів цілком логічний.

– Чому це логічний?!

– А в нас як би вчинили? – Остап пригадав нещодавне вбивство марокканця студентами у Харкові. – Перебили б уже всіх людей арабського походження. До того ж ти збираєшся нагло фотографувати їхніх мертвих родичів і друзів. Сказилася!

– Так, Марто, залишайся в хостелі, – ще один шепіт пролунав з другого ярусу сусіднього ліжка.

– Веталь, не твоя справа, – Марта не на жарт починала злитися. Невже важко підтримати її у такий важливий момент? – Ти чого не спиш?!

– Та тут ніхто не спить!

Усі трое примружилися: кімнатою тьмяно поширилося жовтувате світло від слабо закріпленої до стелі лампи. Біля вимикача сидів Ян.

– Тільки бездушна скотина може заснути після того, що трапилось, – сказав він.

– Ви як хочете, – випросталась дівчина, – а я піду гляну, що коїться на вулицях.

Вона вхопила невелику чорну торбинку від фотоапарата й заховала запасні SD-карти до кишені коротких блакитних джинсів.

– Марто, не можна! Підеш, коли зійде сонце.

– Коли зійде сонце, усе приберуть та й взагалі можуть спровадити нас до аеропорту.

– Марто...

– Не зли мене! Хтось піде зі мною?

Дівчина обійшла поглядом друзів. Ніхто не ворухився. З одного боку, всі розуміли, що йти в таку ніч у Медіну – безглуздя, а з іншого, боялись відпускати Марту саму.

– Це погано закінчиться, – Остап знову спробував переконати дівчину, але його перебив шурхіт із сусіднього ліжка.

– Я піду, – спокійно промовив Віталій, надягаючи шорти, а тоді обернувся до Остапа. – Вона ж уперта, і все одно піде, що б ми їй не говорили. Тому краще я піду з нею.

Остап одразу зметикував, що й до чого: друг знайшов спосіб залишитися із нею удвох, та ще й вночі, незважаючи на небезпеку вулиць. Такий вчинок робив його героєм в очах дівчини.

«Не здивуюся, якщо ти там її оформиш», – мимрив про себе Остап.

– Ви що, подуріли? – Ян не вірив у те, що відбувалося. – Навіщо вам це? Жити набридло?

– Ми їм не няньки. Нехай роблять що хочуть.

– Гаразд. – Ян нервово розправив кучері та насупився. – Трупів ваших залишимо тут. Ніхто їх не забиратиме. Принаймні я – точно.

– Подумай про батьків, Марто, – востаннє спробував отямити їх Остап.

Реакція дівчини нагадувала важке спускання повітря з кульки: їй набридало виправдовуватись та пояснювати очевидне.

– А до чого тут батьки? – вона намагалась не кричати, але й водночас говорити переконливо. – Усе з ними буде гаразд, вони ні про що не дізнаються, – на мить Марта замовкла, обдумуючи, чи казати наступне, і таки зважилась: – Тобі узагалі про них не потрібно думати, тому мовчав би краще.

Настільки промовистого погляду дівчина ще не бачила.

– Вимітайтеся звідси, – гаркнув Остап.

Остап боготворив батьків. Як і вони сина. Тато – Микола Макарчук – був героєм для малого хлопчика, який безвилазно проводив літні ранки у пісочниці. Коли друзі переповідали учинки мультсеріальних персонажів, Остап переконував, що його батько з легкістю перевершить їх усіх. Після того діти дивилися на нього, як на дурника, однак ці захопливі думки відносили хлопця подалі, туди, де був душевний спокій. Він з упевненістю міг назвати свою сім'ю ідеальною.

Коли Остап Макарчук підріс, погляд на батьків змінився. З часом відійшли на задній план батькові сила та розум, підкріплені короткими вусами над губами, що робили його схожим на гангстера із фільмів сорокових (додати б капелюха на голову та товсту сигару в рот – викапаний Аль Капоне). Герой дитинства бездоганно умів лише кохати, і передовсім – дружину. Вони щодня ділилися між собою відвертими дрібницями, тими, які зазвичай зникають після двох-трьох років шлюбу. Остапа дивувало їхнє вміння завжди віднайти тему для розмов, коли навколо побутовувал стереотип про згаслий вогник. Остап довго мучив голову питанням «як?» і ніколи не міг знайти відповіді. Микола підтримував Дарину, дарував їй квіти не зірвані, а у вазонах – як

вона любила, – надсилав паперові листи на їхню домашню адресу, щоб хоч на мить стати для коханої давнім незнайомцем. Та, попри надмірну увагу до дружини, батько не забував бути і вчителем синові. Він навчив його кататися на велосипеді, відбиватися від хуліганів, а ще поповнив його лексикон майже ідеальною розмовною англійською. Але те, що зробило хлопця тим, ким він відчував себе зараз, проявилось за рік до їхнього розлучення.

«Завжди слухай себе, – пригадував батькові слова. – Не серце, не розум, а себе. Зазвичай це відчуття перших секунд. Саме вони вказують на твої бажання. Опісля йдуть виважені думки та холодний розум, але вони не мають нічого спільного зі щирістю».

Такі слова було дивно чути, особливо після того, як вони з мамою ледь не насильно віддали Остапа навчатися на будівельного інженера. Та чи міг він їх звинувачувати, якщо сам тоді й гадки не мав, чим би хотів займатися у майбутньому? Воно для нього було сховане, ніби за грубезною непроглядною ширмою.

За рік батьки розірвали шлюб. Мати намагалася пояснити сину причину, чому батько пішов, але її слова завжди тремтіли під симфонію сліз та хрипоті. Попри усі її пояснення, Остап досі не розумів, чому саме так сталося. Мабуть, батько послухав те своє відчуття перших секунд, що врешті із великим запізненням, але прокинулося. Кохання – це ще не все, що є у нашому житті.

Сказати, що Остап ненавидів себе, це не сказати нічого. У дев'яносто відсотків випадків діти звинувачують себе у розлученні батьків. Цього разу статистика теж не помилилась. Такий міцний зв'язок, який відчували та підтримували між собою тато з мамою, не міг бути зруйнований якимись зовнішніми чинниками. «Так не буває», – гадав Остап. Поговорити про це йому було ні з ким: бабця з дідусем з боку мами жили у Німеччині і заявлялися на порозі їхньої квартири раз на два роки (це якщо пощастить), а татові батьки загинули два роки тому від вибуху в храмі.

Пройшло вже більше року, а відчуття провини тільки наростало. Остап вважав, якщо поділиться з друзями власними думками, прийде якесь полегшення. Він розповів про все Віталіку та Марті відеозв'язком по скайпу. Їхня розмова тривала близько двох годин та нагадувала сеанс у психотерапевта. Після цього Остап дуже шкодував, що відкрив друзям свою душу. Відчуття перших секунд так і не з'явилося, як і полегшення.

Марта пригадувала його вираз очей, їхню морську темну глибину, наче дивилася не на хлопця, а у безнадійну прірву. Відтоді вони не змінилися, не набули якоїсь звичної поверхневості та простоти і зрештою друзям довелося змиритися з цим. Зараз, простуючи закапелками Медіни, дівчина сама не знала, чого боїться більше: тихого шурхоту за рогом чи думок про повернення до Остапа в хостел.

– Котра зараз? – схвильовано запитала вона у Віталія. Дівчині було важко стримуватись, щоб не вхопитися міцно за його руку.

– О пів на четверту.

Він п'ятнадцять хвилин водив подругу вузькими вуличками Медіни, намагаючись вивести на центральну широку дорогу. Увесь той гніт, що вирував у повітрі та ковтався разом із пилом, міцно стискав їх щелепи, тому більшість дороги вони йшли мовчки.

За хвилину вийшли до алеї, обабіч якої тягнулися зачинені рундуки, за якими ще нещодавно жваво запрошували до себе продавці.

– Так порожньо...

Дівчина вийняла фотоапарат та відзняла безлюдну алею Медіни. Це було схоже на диковинну аномалію. Під час Рамадану ніч тут перетворювалася на найкращу пору для вечірок, де звідусіль чулися співи, вигуки застіль та сміх. Зараз же голоси затихли.

– Моторошне видовище.

– Не те слово, – Віталій вклав у слова спокій, щоб дівчина відчувала себе у безпеці. – Хочеш підійти ближче до брами?

– Баб-Бу-Джелуд?

– Ага. Ходімо, тут і так н?чого фотографувати.

– Упевнений?

– А хіба ти щось тут бачиш?

– Я про вихід з Медіни.

Та сміливість, що так завзято охопила Марту в номері хостелу, вщухла, перетворивши дівчину на маленьку дитину. Віталій же навпаки – відчувши холодок, що пробігся спиною подруги, випростався ще більше.

Вулиці порожні, що може трапитися?

Загалом усе здавалось прийнятним, однак іноді траплялися виламани дверцята та обірваний одяг, який валявся посеред дороги. Марта щоразу здригалася від чавкання гнилих фруктів під ногами. Усе це вона закарбовувала на карту пам'яті, автоматом, підбираючи в думках описи під кожну світлину.

Незважаючи на порожнечу алеї, яка вела до синіх воріт Баб-Бу-Джелуд, поверталось почуття тривоги. Щось отруювало повітря, роблячи його настільки густим, що воно застрягало в гортані. Щоб опанувати себе та робити кожен наступний крок уперед, потрібно було дихати глибоко та рівномірно.

За кілька хвилин вони вийшли до брами та опинились посеред невеликого перехрестя автошляхів. На відміну від Медіни, за її мурами відчувалось життя. Марта пригорнулася ближче до Віталія, ховаючись від пильних поглядів стривожених чоловіків та жінок. Вона опустила фотоапарат, щоб не провокувати місцевих.

Потрошені машини ще не встигли прибрати з доріг, тому вони так і залишились лежати або стирчати в стінах будівель, покриваючи собою уламки. Жодного вогню чи криків з постапокаліптичних фільмів – тільки важкий гул тиші, яку іноді порушували плач, молитви та шурхання ніг.

– Ні поліції, ні швидкої, – мов у порожнечу промовила Марта Лівінська.

– Тут усі заодно. Кожен допомагає чим може: розгрібає уламки, шукає потерпілих. Їм ніхто зараз не допоможе, окрім них самих.

Все ж, пересиливши себе, Марта притулила візир камери до ока й зробила кілька фотографій. Звуки затвору пронеслись площею наче постріли, однак ніхто на це не реагував.

Віталій вийняв руку з кишень та обійняв білявку за плечі. В його руках вона відчувала силу.

– Це саме те, що тобі необхідно?

– Що? – Дівчина трусонула головою, проходячи до тями.

– Я про кадри.

– А, так, – кивнула вона, трішки присоромлена, – так, цього достатньо. Думаю...

Невже я така слабкодуха?

Усі ті двадцять хвилин, протягом яких Марта з Віталієм простояли при Баб-Бу-Джелуд, марокканці притуплено ходили вулицею. Дехто допомагав розгрібати хаос, інші поспішали до сімей. Майже в кожного на вустах застигали німі речення.

– Треба вертатись. – Усе ще тримаючи дівчину в обіймах, Віталій розвернувся на місці й ступив крок у напрямку порожнечі Медіни.

Відсутність ліхтарів огорнула пару темрявою, вони йшли не промовивши ані слова. Камеру цього разу Марта сховала до сумки й повісила її на плече. Хотілося якнайшвидше повернутися до хостелу й схопити в руки рідний записник. Лише з ним вона відчувала себе наче в теплі рідного дому.

Коли вони звернули з алеї до вузької вулички, з-за спини почувся дивний шурхіт. Уважно прислухаючись, Віталій обернувся й, стискаючи руку дівчини, затагнув її позад себе. Цей рух був радше автоматичним, ніж продуманим.

– Чула?

– Ага. Мабуть, хтось із місцевих.

– Можливо, – промовив хлопець, однак не відпускав із думок те, що шурхіт припинився одразу після того, як вони на нього відреагували.

– Ходімо.

Марта силоміць потягнула його за руку.

«Кляті фільми жахів», – вилаявся подумки хлопець.

Шурхіт повторився знову. Віталій полегшено зітхнув після кількох секунд напруженого погляду крізь п'ятьму, що розсіювалась світлом ліхтарів та з вікон будинків: з суміжного провулку вибігла дівчинка-підліток із розпатланим волоссям та виваляною темною джелабою, ноги босі та брудні.

– Ох, Віталік перелякався дівчинки!

– Та йди ти...

– Мене ти також боїшся? – підморгнула вона й сміливо рушила вперед.

Тебе? О ні, тебе я не боюсь!

Хлопець вщипнув Марту за сідниці.

Розділ 19

22 червня 2017 року

Дюссельдорф, Німеччина

Останній ряд на борту прямого рейсу до Рабата[19 – Рабат – столиця Марокко, одне з найбільших міст країни.] пустував, як і зазвичай при перельотах статного міцного чоловіка з чорною охайною шевелюрою. Коли невеликий «Boeing» вирулив на злітну смугу та піднявся у небо, залишивши Міжнародний аеропорт Дюссельдорфа далеко під собою, Маркус Бруннер розклав ноутбук та відкрив приховані файли. На екрані з'явилися кілька тек із текстовими документами та фото. За звичкою він спершу перемикав усі зображення. Серед них був труп чоловіка середнього віку, причиною смерті в документах значилось самогубство. Бруннер провів очима коротким абзацом.

«Александр Бунге, тридцять два роки, громадянин Німеччини. Працевлаштування: Гамбурзький університет. Сім'я: Петер Бунге – батько, шістдесят один рік; Хелена Бунге – мати, п'ятдесят вісім років. Причина смерті: самогубство, постріл у скроню з дев'ятиміліметрового пістолету марки "Glock 17"».

Кабінет, у якому знайшли лаборанта, сфотографували з різних кутів. На фото потрапила книжкова шафа зі складеними науковими роботами Бунге, підручниками та науково-популярною літературою. Згідно з зображеннями на моніторі, тіла не чіпали. Під головою, що мертво лежала долілиць на столі, розтеклась чорна калюжа крові, руки вільно розпростерті навсібіч, наче ім хтось навмисне надав потрібної пози.

Усі ці зображення він бачив кілька разів під час нічного введення в курс справи Тобіасом Фішером – головою відділу безпеки Bundesnachrichtendienst.

Цієї ночі, близько третьої години, Бруннера викликали до штаб-квартири Федеральної Розвідувальної Служби в Берліні. За одинадцять років служби агентом зовнішньої розвідки такі спонтанні виклики висікли жорсткі зморшки під його очима. В затемненому кабінеті зібрались кілька людей, обличчя яких Маркус упізнав відразу: Хельга Діль – короткострижена білявка з гострими неприємними рисами обличчя, яка відповідала за документацію та аналітику, трималась зазвичай осторонь, обіймаючи своїми тонкими пальцями клавіші ноутбука; за широким довгим столом навпроти сидів Фелікс Кірж – доволі стерпний чоловік, як на генія інформатики, який впродовж одного клацання пальцями міг перехопити будь-який сигнал та налаштувати прослуховування. Зазвичай такі люди, як Кірж, здавалися Маркусові зверхніми. Не завдяки своїм професійним якостям, а гордовитій вродженій поставі проти більшості людства – таких поза спинами називали «недоробленими аріями», – хоч і заперечувати його дивоздібності було б справжнім злочином. Єдиний, хто радісно привітав Маркуса, так це Йоган Мюллер. Чеширська усмішка двадцятисемирічного чоловіка поповзла догори, щойно їхні погляди перестрілись. Вони із Маркусом постійно підтримували зв'язок онлайн – Йоган, відповідальний за «вулицю». Він міг віднайти будь-яку ціль та простежити за її пересуванням із точністю до метра, завдяки супутникам чи іншим фічам, доступним лише його світлому молодому комп'ютерному розуму. Якщо випадала нагода, Бруннер надавав перевагу саме їхній співпраці.

«Dreamteam, – він окинув замисленим поглядом присутніх, – по-іншому не скажеш».

Причиною зборів стало самогубство гамбурзького вченого Александра Бунге та нещодавня масова катастрофа в одному з міст Марокко. Зв'язок між двома подіями здавався нульовим, якби не залишена науковцем записка.

Бруннер згорнув усі зображення на ноутбуці та віднайшов копію записки.

– Бунге залишив список електронних адрес, із якими листувався перед смертю, – Тобіас Фішер викладав факти поступово, звіряючи їх із існуючими електронними документами, наданими Хельгою Діль. – Усі різні. Він користувався ресурсом Guerillamail.com та VPN, щоб залишатись анонімним. Імовірно, це була вимога протилежної сторони.

– Про що йшлося у листуванні?

– Александер Бунге разом із групою вчених Гамбурзького університету працював над дослідом з виявлення гравітаційної аномалії у напівметалах Вейля. Не питай мене, що це, – відмахнувся Фішер від допитливого погляду Бруннера, – документи вкладені в архів. Якщо коротко, то це аномалія, яка існує лише за дуже високих температур в трильйони градусів – умовах, схожих на ті, які були на ранніх стадіях утворення Всесвіту. Група на чолі з професором Леоном Губером домоглась утворення гравітаційної аномалії в лабораторних умовах: це дає змогу побудувати нові пристрої, що генеруватимуть аномалію та підвищуватимуть ефективність матеріалів, які виробляють електричну енергію під дією температури. Губер запевняв, що це стало великим кроком назустріч реалізації квантових комп'ютерів.

Так от, усю інформацію щодо випробовувань Александер Бунге «зливав» на одноразові електронні скриньки, а ті у відповідь пересилали кругленькі суми на його банківський рахунок.

- Звідки надходили кошти? - спитав Маркус.

- Ще з'ясовуємо, - втрутився Йоган Мюллер, - однак єдине можна стверджувати з упевненістю, усі транші були здійснені з різних куточків світу.

- Перестраховувалися.

- Так, - підтвердив керівник.

- Як усе це пов'язано із Марокко?

- У передсмертній записці Бунге вказав, що ті інші хотіли відтворити дослід у своїй лабораторії.

- Інші?

- Він не вказував імен чи назв. Імовірно, вони спілкувались анонімно.

- І ця лабораторія в Марокко?

Тобіас Фішер полюбляв складати пазли, особливо коли більшості елементів на початку гри майже не існувало, та водночас не міг приховувати, що це могло призвести до ускладнень, яких усім хотілось уникнути.

Грати всліпу добре лише тоді, коли впевнений, що переможеш або суперник повний кретин. Останнє траплялося вкрай рідко.

- Александер Бунге вказав, що у разі успішного запуску гравітаційної аномалії, з ним особисто захотіли б зустрітись. У Марокко.

- То ви вважаєте, що ця катастрофа в Фесі є наслідком лабораторної спроби відтворити дослід команди Губера? Але ж у Гамбурзі нічого такого не сталося.

- Вони мали проводити дослід не з напівметалами Вейля. Ми не знаємо, у чому саме суть їхніх дослідів, однак саме вони призвели до сотень смертей, і слід веде до Німеччини.

Бруннерові передали стос документації з доданими фото та планом дій на наступну добу. Також там були паспорт, страхівка на нове ім'я та квитки на рейс до Рабату.

- Рабат? - уточнив Маркус.

- До Феса скасували усі авіаперельоти. Один літак уже розбився.

- То що це було? - Він гортав сторінки в пошуках інформації щодо катастрофи. - Схоже на те, що усі водії показалися. І пілот...

Слово взяла Хельга Діль, обернувши екран свого комп'ютера до Маркуса. Це була стаття із заявою голови поліції Феса.

– Нічого по суті, – сказала вона, – лише водичка, вони ніби хочуть відвести погляд суспільства від цієї події.

– Навіть ймовірної причини не назвали?

– Жодної. Не варто розповсюджуватись про справу, яку тільки-но почали розслідувати, а зачіпок менше, ніж нічого.

– Гадаєш, вони нічого не знають?

– Нам це не відомо, але якщо це не так, то діють вони вкрай обачно.

Керівник відділу безпеки Тобіас Фішер нарешті вперше за ніч сів у крісло. Його ноги тремтіли від втоми. Шістдесят перший рік підривав фізичну форму. Тепер щоранку, встаючи з ліжка, він почувався наче пожмаканий сухий апельсин. Єдине, чим Фішер міг досі безпомилково користатись, так це розум. Він розкривав десятки справ на місяць, залишаючись близькою правою рукою канцлера Німеччини Ервіна Штойбена. Маркус Бруннер завжди дивився на нього з певним захопленням. Не з точки зору професійної етики, а через бажання Фішера доводити усі справи до логічного завершення та любов до своєї справи. Бруннер з легкістю міг уявити стариганя за цим столом та стосом документації і в дев'яносто. І його очі все ще б палали жагою.

Маркус переглянув копію передсмертної записки. Як на нього, способи прощання та пробачення такими записками здавалися алогічними – якщо людина хотіла допомогти в розкритті злочину, до якого сама безпосередньо була причетною, то смерть була не найкращим рішенням. Ніхто не скасовував співпрацю та прощення звинувачень. Маркус Бруннер завжди цінував виваженість та холоднокрівність, а ті, хто перш за все думали про себе, заслуговували окремого місця в пеклі. Самогубці були найкращим прикладом таких осіб.

– Чому Бунге вирішив залишити записку?

– Все, як завжди, – мовив Тобіас Фішер, – почуття провини. Ми допитали його колег, і ті в унісон описали внутрішній неспокій Бунге останніми днями. Зі слів професора Губера, він прагнув слави більше за продукт досліджень. Перед прес-конференцією Александер Бунге прийшов у стані алкогольного сп'яніння, і Губер вигнав його до бісової матері.

– То вчений був емоційно нестабільним?

– Схоже на те. Останній лист, який він надіслав через Guerillamail, зазначений у записці тим же днем, коли група Губера отримала звіти випробувань.

Бруннер знайшов у теці копію записки та детальні висновки досліджень гравітаційної аномалії.

– Дев'ятнадцяте червня? Три дні тому?

– Усі ці дні Бунге ходив, як примара, та зачистив з алкоголем. Поліція встигла опитати працівників будинку, в якому він жив. Охоронець підтвердив, що впродовж останнього тижня щовечора він повертався із супермаркету з пляшками. Двадцятого Бунге скасував щовівторковий візит прибиральниці. Паралельно поліція Гамбурга розслідуватиме зв'язок Бунге із його «партнерами», і як тільки вони щось дізнаються, ми тобі повідомимо.

– Гарзд. Отже, ті, хто отримав результати, тягнули з відповіддю і з власним дослідом. Доки той не застрелився, що й відбулося... – Бруннер знайшов необхідний рядок у виведеній Хельгою в окрему таблицю хронологічній послідовності подій, – практично одночасно із зазначеним останнім листом.

– Їхній дослід закінчився успішно.

– А Бунге не очікував, що плоди його праці призведуть до стількох невинних жертв. Він же знав про Фес до самогубства?

– Про це стало відомо за годину до його смерті.

– Зрозумів, – кивнув Маркус.

Зараз, коли він сидів у літаку, розмова здавалася далекою, наче відбулась не кілька годин тому, а місяців. Він відпив кілька ковтків мінеральної води з півлітрової пляшки та поклав її назад на сусіднє порожнє місце. Зиркнув у віконце: земля була далеко внизу й перетворилась на бліду брудну ковдру.

– Наступного дня до тебе приєднається людина, – говорила Хельга, – його особова справа додана. Обережніше з ним – це цивільний.

– Дякую, любя. – Маркус перегорнув кілька сторінок і зустрівся з фото майбутнього підопічного, потім знову перевів погляд на Фішера. – Як із місцевими?

– Ніяк. Влада Марокко не бажає розповсюджуватись про розслідування, тримаючи усе під жорстким секретом. На усі наші офіційні запити відповіли відмовою.

Жодних слів більше не знадобилось, щоб Бруннер збагнув усю серйозність ситуації місцевого агента розвідки. Він не мав права хапатися за будь-які розслідування, ставлячи під загрозу своє викриття. Основним завданням зовнішньої розвідки був збір інформації, нічого більше.

– Зв'язковий?

У більшості завдань на заданій території діяв зв'язковий, який надавав технічну та інформаційну підтримку на місці – такий собі посередник між бійцем в полі та керівниками у кріслі.

– Не цього разу. Твоє завдання – зустрітись із запродацем та отримати від нього копії записів камер спостережень. Надішлеш Хельзі безпечним каналом, а вона вже розішле, куди треба.

- Зрозумів.

Крім цього, Маркус повинен був влитись у туристичне середовище та пройти свідками, водночас залишаючись непоміченим. Привернути увагу влади Марокко означало почати неоголошений політичний конфлікт двох країн. Діяти потрібно було вкрай обережно.

- З'ясуєш, що це за інші та деталі дослідів із гравітаційною аномалією. Якщо існуватиме міжнародна загроза - рапортуєш, поширимо інформацію нашим друзям. Якщо ж виявиться можливість безпосередньої загрози Німеччині - залишатимешся на місці до наступних розпоряджень.

- А якщо це все виявиться лише загрозою на місцевому рівні?

- Збираєш інформацію, відсилаєш нам та наступним же рейсом повертаєшся додому. Це не наша турбота.

- Занадто мало інформації, вам так не здається? Лечу, не знаючи по що.

- Як би не було, а краще все ж, аби ти був на місці, якщо інформації, як ти кажеш, стане забагато, а використовувати її буде запізно.

Маркус Бруннер втомлено кивнув та зібрав докупи розкладені перед собою папери. Уся інформація мала бути вже оцифрована та надіслана на його комп'ютер, однак перед вильотом чоловік мав намір ще раз переглянути усе до найдрібніших деталей.

- Вільний, - скомандував Тобіас Фішер, - готуйся до вильоту. Рейс відбуває зранку з Дюссельдорфа.

Зараз він розумів, що найгіршим з усього було те, що влада Марокко залишатиметься дезінформованою навіть при розкритті справи Бруннером. Німецьких агентів у Марокко не було, немає і не може бути - це те, що мають розуміти в африканській країні.

Маркус Бруннер повторно переглянув усі документи на ноутбучі під ревіння лоукостівського літака, доки не завчив кожне речення напам'ять. Тоді знову заблокував файли та приховав їх серед внутрішньої мережі. За кілька годин він прибував новою людиною, невидимою для цілого світу, а в думках досі вертівся останній вечір із Полою.

Розділ 20

22 червня 2017 року

Фес, Марокко

Усі четверо мали препаскудний вигляд. Тієї ночі ніхто так і не зімкнув очей.

- Красунчики! - пролунав голос.

Віталій Сипко, єдиний, кому не потрібно було насилу витискати з себе усмішку, приєднався до решти на даху хостелу. Мокре волосся хаотично стирчало навсібіч. Він навіть не намагався надати йому пристойного вигляду.

Муаз Лахріф звелів, щоб українцям накрили скромний сніданок: м'ятний чай, фініки, фрукти, млинці з медом, пахла та перемашений джемом хліб. Сам же Муаз залишився в себе. У кожного виднілись під очима набряклі невеликі мішечки, в глибині яких очі ніби безвилазно потопали.

Віталій обвів поглядом друзів, затримавшись на Остапові. Його досі добивав кашель, однак здебільшого дошкуляв не він, а моральна перевтома, від якої білки очних кульок помережало тонкими червоними нитками судин.

- Доброго ранку, - усміхнено кивнула йому Марта.

- Привіт.

Потрібно було бути дурнем, щоб не зрозуміти, що між цими двома вночі щось-таки відбулося. Віталієві, для якого увага дівчат була природною, це відчуття подобалось, можливо, навіть захоплювало. За його підрахунками, протягом останніх двох шкільних років та всіх студентських, хлопець мав сімнадцять дівчат, стосунки з якими можна було віднести до реєстраційно спроможних. Одноденні відносини після нічних клубів та квартирних п'янок до уваги не бралися. Після закінчення будівельного інституту Політехніки та перекваліфікації на програміста рівень життя хлопця - і зокрема інтимного - підскочив ще вище. «Зелений айтишник», як називав того Остап («зелений» через колір доларових купюр, яких стало валом), обернув розумові здібності на джерело заробітку. Замовлень із закордону вистачило, щоб придбати квартиру на Франка, недалеко від центру Львова, яка одразу перетворилась на притон найбільших шибайголів. Так продовжувалося ще рік-півтора, аж поки такий спосіб розгульного життя йому не набрид.

Іноді він згадував про батьків. Мати кіпріотка більшість життя прожила в Україні (батьки у Віталія були набагато старшими за батьків його однолітків), де й знайшла чоловіка. Питання переїзду до тоді ще Радянського Союзу не стояло ребром, і шальки терезів безапеляційно хитнулися в бік норовливого Германа Сипка: члени комуністичної партії, одним з яких він і був, тоді жили краще. Спершу подружжя жило в Києві, але згодом переїхало до Львова за наказом вищого керівництва. Грошей вистачало, і їхня кількість тільки зростала, доки на голови не звалився 1991-й. Герман залишився без роботи, а українці на хвилі патріотизму перестали його шанувати (якщо взагалі шанували). Як тільки народився Віталій, чоловік поїхав на заробітки до Португалії, де повністю освоївся, а за дев'ять років до нього переїхала і мати. Хлопчик ріс під опікою бабусі, яка дозволяла онукові абсолютно все, а переслані гроші з найзахіднішої материкової європейської країни дошлифували в ньому зверхність та бажання отримувати своє.

Так минали роки: тричі Віталій їздив до них у Лісабон, п'ять разів навідувались до України вони. До двадцяти семи років хлопець уже не міг похизуватися частим спілкуванням із найріднішими, однак їхні стосунки досі

вважав нормальними. Він любив їх, а вони його. Крапка. Усе решта – тимчасові незручності. Віталій був уже дорослий і сам міг давати собі раду.

Увесь 2017-й Віталій Сипко брався за голову, прагнучи відновити професійні навички, розвиватися та вдосконалюватися. Курси іспанської та бізнес-лідерства, абонемент у спортзал замінили йому алкогольні вечірки. Третину заробленого він завжди віддавав бабусі, а у її старенькій квартирі зробив один з найкращих ремонтів. Проте, як би хлопець не ріс у власних очах та очах Остапа, важкість самотності, що відлунювала в порожній двокімнатній квартирі, тягнула його на дно.

До цієї ночі.

Перша зустріч із Мартою Лівінською виявилася надто швидкоплинною. Два роки тому, влітку 2015-го, Остап покликав Віталія у подорож, яка мала стати для них першою самостійною та не бюджетною, тобто нарешті без наметів біля автобану та душів на автозаправках. Йому хотілось відволікти друга від трауру за загиблими бабусею та дідусем, сподівався, що той нарешті отямиться, розвіється та знову увійде у звичний життєвий ритм.

Двадцятидворічний Сашко Боднаренко, з яким Остап списався на каучсерфінгу, прихистив друзів у невеликій паризькій квартирі та запросив їх на зустріч української молоді, яка мала відбутися у той самий вечір. До Українського культурного центру, який розташовувався у колишньому будинку Алена Делона, Остап із Віталієм прибули у піднесеному настрої, адже попри непоганий бюджет мандрівки, безкоштовна бомондська їжа була не тією, від якої відмовляються. Серед тридцяти двох українців, які або навчались, або працювали в Парижі, Віталій Сипко зловив поглядом надзвичайно вродливу біляву дівчину. Її руки ніяк не полишали об'єктива фотокамери. Зав'язавши розмову, він дізнався, що дівчина зголосилась на волонтерський проект до недільної школи при українській церкві на бульварі Сент- Жермен, щоб водночас написати кілька статей про життя діаспори в столиці Франції. Це все, що він пам'ятав з їхньої розмови.

Тепер, сидячи навпроти Марти на даху хостелу в одній з африканських країн, Віталій шкодував про паризький безкоштовний алкоголь, тодішній легковажний характер та вседозволеність.

Два роки вони втрюх – разом із Остапом, який все ще прагнув виправдати поведінку друга в культурному центрі – підтримували зв'язок у фейсбуці, доки знову не зустрілися у Львові перед початком запланованої мандрівки до Марокко.

Марта захоплювала хлопців, особливо постами в соцмережах та статтями на тревел-сайтах і блогах. Віталій пам'ятав, як Остап в одній вичитав натяк на бажання увірватися в Африку. Це було і їхньою з Віталиком міні-мрією. Відтоді вони штурмували Інтернет, шукаючи дешеві авіаквитки до усіх африканських країн, після чого врешті зупинилися на Марокко. Дівчину не довелося довго переконувати, щоб вона погодилася на спільну подорож, та для повної комплектації за фен-шуем необхідно було знайти четвертого, ким і став однокласник Віталія – Ян.

Як він міг досі не розгледіти промінчика, що зараз сяяв у його бік?

– Що ж, – сказав Ян з наповненим ротом, – я щойно переглянув новини про вчорашнє.

У кожного на шкірі виступили сироти. Досі усе здавалось страшним сном після перегляду фільму жахів – кляте страховисько далеке від реальності.

Невже це дійсно відбулося?

Остап відволікся від мармизи вимитого Віталія та напружився. Перед очима знову постав труп навпіл пробитого авта араба, особливо його порожній погляд. Чоловік знав, що більше жодного разу не побачить близьких, не зможе вдихнути та вмитись прохолодною водою з фонтанчика Медіни. «Чи змирився старий з невідворотним, – сушив собі голову Остап, – чи знав, що це його кінець? Він взагалі відчував ті перші секунди кінця?»

– І?

– Суттєво нічого особливого. – Цього разу кучерявий українець проковтнув рештки сніданку та за звичкою поправив вказівним пальцем окуляри на горбику носа. – Європейські та наші ЗМІ нічого не знають, крім посилок на пости очевидців у соцмережах. Таких, як ми. Та й в тих нічого особливого: лише фотки та відео, жодних пояснень.

– А місцеві новини? – Пальці Остапа вистукували по дерев'яному столі незрозумілу мінорну мелодію.

– У тому-то й річ, що мовчать. Таке враження, наче вони не бажають розголошувати подробиці вчорашнього вечора.

– Нічого про той викид енергії чи як ти там казав?

– Абсолютно.

– А десь ще відбулися масові катастрофи?

– Якщо і були, то про них в Інтернеті жодного слова. Здається, це зачепило лише Фес. Інформації мінімум.

– Ще б пак, – пирхнув Віталій, водночас накладаючи на тарілку млинці й кілька фініків, – це ж прокол. І який!

Марта, на диво, мовчала, даючи Віталію договорити.

– Це не прокол, Веталь, – втрутився Остап, – це значно серйозніше. Владу Марокко можна зрозуміти, бо передчасні висновки можуть понести за собою непоправні наслідки.

– Неважливо. Головне, щоб швидше відновили транспорт.

– Тебе абсолютно не хвилюють жертви цього теракту?!

Віталій Сипко здивовано розвів руками, силкуючись уникнути суворого погляду друга.

– Звісно, хвилюють, але що я можу зробити? Зануритись у подушку та плакати? Думаю, усім вам батьки телефонували мільйон разів, як і мої, – кожен стиха кивнув та згадав свою ранкову півгодинну розмову телефоном. – Нам головне вибратись із цього міста і не потрапляти більше в руки поліції. Далі вже якось та й буде.

Тихий, але досі хриплий кашель розітнув повітря. Остап витер рот серветкою, оглянув дах хостелу: ніхто, крім українців, так і не вийшов зі свого номера.

Марта закінчила паралельно длубатись в записнику та телефоні, після чого підвела очі на хлопців.

– Готово.

– Що? – здивувались водночас трое.

– Стаття. Довго мучилась над текстом, щоб вийшло правдиво, і, здається, закінчила.

– Яка стаття?

– Господи, про вчорашнє, звісно ж. Гадаєш, даремно вночі вилазку робили?

– Не вважаю це хорошою ідеєю, – проскиглив Остап. Складалось враження, наче новоспечена парочка навмисно робила усе йому наперекір.

– Ти і нашу нічну вилазку не вважав хорошою ідеєю, але ж все закінчилось добре. І до того ж, що тут такого? Це звичайна стаття, яких маса у мережі.

– І які поступово вилучають, – голос Яна лунав ніби з того світу.

– Ти про що?

– Ось. – Він на мить замовк, відшукуючи в телефоні попередню статтю, – ролики з YouTube масово вилучаються, а деякі посилання на пости в соцмережах з новин переводять на порожні сторінки.

– Невже всі? – Віталій відклав тарілку подалі й стурбовано схилився над Яновим телефоном.

– Ні, не всі. Лише деякі, але думаю, що це лише питання часу.

– Я такої ж думки, – погодився з ним Остап, – це те, про що я вам говорив. Не дуже бажане розголошення деталей.

– Але я хотіла подати статтю в журнали, не в соцмережі.

– Під своїм іменем?

– Звичайно! – обурилась дівчина від однієї лише думки, що стаття може опублікуватися під чужим ім'ям, і слава дістанеться комусь іншому.

– Ти взагалі знаєш, які тут закони щодо розповсюдження інформації та фото? Ні, от і я також не знаю. До того ж поліція не просто так забрала в тебе SD-картку, вони противитимуться будь-яким публікаціям. А твоє прізвище є в аеропортовій анкеті та анкеті нашого хостелу, тут також є копія твого паспорта. Думаєш, важко буде тебе знайти, якщо дізнаються про деталі статті?

– Та ти клятий параноїк!

Дівчина перезирнулась із хлопцями у пошуках підтримки, однак зустріла лише неоднозначні рухи плечима.

– Можливо, однак пригод мені вже вистачило.

Ян Тибольцев запустив пальці в кучері й важко видихнув. Ні ніч, ні ранок не обіцяли їм спокійного продовження дня.

Що ж далі?

– Його правда.

– О Господи...

– Викладеш статтю, коли виїдемо з країни, а поки, гадаю, не варто накликати на себе біду.

Попри гордість та любов, вкладену в кожне речення свого дітища, Марта розуміла, що хлопці мають рацію.

Розділ 21

Очі смаглявого діда в той момент не видавали страху. Здавалося, вони навіть не встигли усвідомити, що трапилось. Остап міркував, чи пощастило йому загинути в невідомості.

І це все? Нічого більше? Невже вони просто от так помирають і забуваються?

Старий араб не залишив після себе нічого, крім закривавленої землі, яку за ніч відчистили. Не залишив нічого, крім відстороненого погляду, і навіть не міг зрозуміти реальність, у яку потрапило його тіло. Він загинув, і все. Вільше нічого.

Чи був у нього хоч хтось? Хтось, хто знав про його страшну смерть?

Голова не припиняла боліти ще від сніданку. Прошло важких чотири години, які Остап просидів на терасі наодинці.

Я міг їх урятувати... хоч когось.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (<https://www.litres.ru/andriy-novik/anomaliya/?lfrom=362673004>) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

notes

Примітки

1

Переклад О. Любарської.

2

Фосфід ніобію (NbP) – темно-сірий кристал, який складається із об'єднання металу ніобія та фосфору. (Тут і далі прим. авт.)

3

Ферміони Вейля, або квазічастинки Вейля – електрони, в яких відсутня маса та взаємодія між собою, однак наявна підвищена рухливість. У лабораторних умовах проявляються у збудженні внутрішньої решітки кристалу, крізь який проходять електромагнітні промені. Щоб знайти ці частинки, необхідне надзвичайно точне підлаштування хімічного складу матеріалу. На відміну від електронів, вони не схильні до зворотного розсіювання, при якому частка наштовхується на перешкоду та втрачається для струму – ферміони Вейля або

проходять, або обтікають її, через що здатні призвести до появи надшвидкісної електроніки.

4

«IBM Research» – найбільша промислова дослідницька організація, яка налічує дванадцять лабораторій на шести континентах. Почала свою роботу в 1945 році в Нью-Йорку, США.

5

Монокристали – рідкісні у природі кристали із неперервною та непорушною структурою. Великі монокристали вирощують штучно у лабораторних умовах.

6

Розрізи сфокусованим галієвим іонним пучком утворюють на обладнанні, схожому на растровий електронний мікроскоп, але з використанням важчих частинок – іонів. Принцип дії полягає у тому, що іони галію під дією прискорення від електричного поля зіштовхуються із взірцем. Завдяки своїй кінетичній енергії вони «вибивають» атоми матеріалу взірця із субмікронною точністю.

7

Температура менша за 120 Кельвінів, або приблизно -153°C .

8

Позитрон – елементарна частинка із родини ферміонів, відноситься до антиматерії. Має однакові з електроном характеристики, окрім того, що електричний заряд позитрона додатній.

9

Палантин (у мусульман) – жіноча накидка у вигляді великої хустки, якою обв'язують голову.

10

Джелаба (з араб. jellaba) – традиційний одяг в Марокко та інших країнах Північної Африки у вигляді довгого балахона з капюшоном.

11

Покажіть мені ваші паски безпеки, будь ласка (англ.).«

12

Ryanair» – найбільша у Європі бюджетна авіакомпанія пасажирських перевезень. Заснована 1985 року в Ірландії.

13

Щитник чорновусий (лат. Carposcoris purpureipennis) – вид клопів сімейства щитників. У народі називається «жуком смердючкою» через характерний запах, який він виділяє у разі небезпеки.

14

VPN (англ. Virtual Private Network) – віртуальна приватна мережа, що працює поверх Інтернету, а отже, до неї можна під'єднатися з будь-якої точки. Зачасту використовується як зашифроване під'єднання до Всесвітньої

мережі, аби приховати своє справжнє місце знаходження, або ж IP (Інтернет-протокол).

15

Марокканський дірхам – грошова одиниця в Марокко.

16

Ріад (від араб. «сад») – традиційний готель у марокканському стилі. Особливо вирізняється внутрішнім двориком, у якому часто зустрічаються басейни або сади.

17

Мінарет – баштоподібна споруда у мечеті, з якої провісник муедзин закликає мусульман до молитви.

18

Хвороба Альцгеймера – хвороба, яка зазвичай зустрічається в людей літнього віку. Супроводжується втратою пам'яті та порушенням мозкових процесів, викликається накопиченням у тканинах мозку ненормально згорнутих білків – тау-білка та бета-амілоїду. Альцгеймер характеризується втратою нейронів та синаптичних зв'язків в корі головного мозку і певних субкортикальних областях.

19

Рабат – столиця Марокко, одне з найбільших міст країни.